

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце
БДУКМ

_____ С. Л. Шпарло

«__» _____ 2021 г.

Рэгістрацыйны № ВД-__ / вуч.

УСЕАГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ
Раздзел 3. НОВЫ ЧАС

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай
дысцыпліне для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа
і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках)*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі I ступені ОСВО 1-23 01 12-2013 па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках), вучэбных планаў установы вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках). Рэгістрацыйныя нумары Е-23-1-86/17, Е 23-1-87/вуч. ад 04.07.2017

СКЛАДАЛЬНІК

Л. У. Ландзіна, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат гістарычных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Д. А. Мігун, прафесар кафедры гісторыка-культурнай спадчыны дзяржаўнай установы адукацыі «Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы», кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

Д. Г. Ларыёнаў, дацэнт кафедры гісторыі Новага і Найноўшага часу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай гісторыі Беларусі і музеязнаўства ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 9 ад 29.04.2020);

прэзідыумам вучэбна-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 10.06.2020)

Адказы за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказы за выпуск: Л. У. Ландзіна

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

У сучасным грамадстве вывучэнне і веданне гісторыі накіравана на фарміраванне асобы, якая павінна свядома арыентавацца ў грамадскім і культурным жыцці, разумець і аналізаваць тэндэнцыі і працэсы мінулага і сучаснага, ведаць і ацэньваць дасягненні духоўнай культуры. Пры гэтым засваенне ўсеагульнай гісторыі з'яўляецца неад'емнай часткай гістарычнай свядомасці асобы, таму што дае магчымасць асэнсавання і параўнання гістарычнага і культурнага развіцця сваёй краіны сярод іншых. У максімальнай ступені актуальнымі з'яўляюцца веды па гісторыі для будучых спецыялістаў у сферы музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны, дзе выкладанне ўсеагульнай гісторыі вядзецца, у параўнанні з іншымі спецыяльнасцямі, паглыблена і ў значна большым аб'ёме.

Вывучэнне ўсеагульнай гісторыі Новага часу прадугледжвае шчыльную сувязь разглядаемага матэрыялу з праблематыкай гісторыі сусветнай літаратуры і мастацтваў, культуралогіі, паліталогіі, гісторыі Беларусі, а таксама спецыяльнымі гістарычнымі дысцыплінамі – гісторыяй матэрыяльнай культуры, нумізматыкай, генеалогіяй, геральдыкай і г. д.

Вучэбная дысцыпліна прадугледжвае разгляд гістарычных і культурных працэсаў XVI – пачатку XX ст. як еўрапейскай, так і азіяцкай і амерыканскай цывілізацый. У адпаведнасці з прынцыпам гістарызму і гісторыка-генетычным метадам матэрыял выкладаецца ў храналагічнай паслядоўнасці, разглядаюцца сацыяльна-эканамічныя, палітычныя, культурныя аспекты развіцця сусветнай супольнасці і асобных краін. Асобна аналізуюцца праблемы, якія мелі агульнагістарычнае значэнне ці былі вызначальнымі тэндэнцыямі. Значная ўвага нададзена актуальным антрапалагічнаму і культуралагічнаму падыходам, а таксама гісторыі паўсядзённасці, што ўвасабляецца не толькі ў вылучэнні пэўных тэм на лекцыях і семінарах, але і ў адпаведным падборы літаратуры. Улічваючы асаблівасць падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне музейнай справы, у вучэбнай праграме прысутнічае кола пытанняў, прысвечаных станаўленню і развіццю музея пры вывучэнні сацыякультурных працэсаў канкрэтных перыядаў.

Мэтаі вучэбнай дысцыпліны «Усеагульная гісторыя. Раздзел 3. Новы час» з'яўляецца фарміраванне і развіццё прафесійных кампетэнцый будучых спецыялістаў і прымяненне атрыманых ведаў як у прафесійнай сферы, так і ў штодзённым асяроддзі.

Задачамі вучэбнай дысцыпліны з'яўляюцца:

– вызначэнне месца і ролі перыяду гісторыі Новага часу ў агульным гістарычным працэсе разгортвання сусветнай цывілізацыі;

– вывучэнне асноўных праблем і тэндэнцый развіцця буйнейшых краін Еўропы, Азіі і Амерыкі ў Новы час;

– стварэнне цэласнай панарамнай карціны цывілізацыйнага працэсу ў Новы час;

– раскрыццё праблематыкі зместу і перыядызацыі гісторыі Новага часу, сутнасці працэсаў і падзей з супастаўленнем і аналізам розных пунктаў гледжання;

– разуменне ўнутранай логікі і дынамікі гістарычных працэсаў і з'яў;

– акцэнтаванне ўвагі на сувязі палітычнай і эканамічнай гісторыі з працэсамі ў сферы сацыякультурнага развіцця;

– фарміраванне ў студэнтаў цэласнага светаўспрымання і разумення прыярытэту агульначалавечых каштоўнасцей у гісторыі;

– забеспячэнне пераемнасці матэрыялу выкладаемага курса з ведамі, атрыманымі ў агульнаадукацыйнай школе, а таксама ўзаемасувязі з матэрыяламі іншых дысцыплін, якія вывучаюцца ва УВА, праз міжпрадметныя сувязі.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт *павінен ведаць:*

– крытэрыі перыядызацыі і змест гістарычных перыядаў;

– сутнасць, прычыны і наступствы гістарычных працэсаў і з'яў;

– асаблівасці рэвалюцыйнага і эвалюцыйнага шляхоў гістарычнага развіцця, а таксама традыцыйнага і мадэрнага грамадстваў;

– змяненне сацыякультурных умоў жыцця чалавека на працягу перыяду Новага часу, у тым ліку сферы паўсядзённасці.

Студэнт таксама *павінен умець:*

– выкарыстоўваць асноўную і дадатковую літаратуру і крыніцы;

– выяўляць міжпрадметныя сувязі з ведамі па гісторыі Беларусі, сусветнай літаратуры, мастацтве, матэрыяльнай культуры, а таксама курсаў культуралогіі, паліталогіі, філасофіі і г. д.;

– чытаць, разумець і выкарыстоўваць інфармацыю гістарычных карт, дыяграм, схем, табліц і іншага ілюстрацыйнага матэрыялу;

– уключаць падзеі айчыннай гісторыі ў агульнагістарычны кантэкст;

– супастаўляць і ацэньваць розныя пункты гледжання ў гістарыяграфіі;

– разглядаць ва ўзаемнай сувязі і адзінстве працэсы палітычнага, эканамічнага і сацыякультурнага развіцця.

Зместам вучэбнай дысцыпліны «Усеагульная гісторыя. Раздзел 3. Новы час» прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый у адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках):

Акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Валодаць і ўжываць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.

АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі.

АК-4. Валодаць міждысцыплінарным падыходам пры вырашэнні праблем.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Усеагульная гісторыя. Раздзел 3. Новы час» прадугледжана 120 гадзін, з якіх 74 гадзіны – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 42 гадзіны, семінарскія заняткі – 32 гадзіны. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Паходжанне тэрміна «новая гісторыя». Навістыка. Перыядызацыя і розныя падыходы да яе. Змест паняцця «ранні Новы час».

Гістарычны змест Новага часу. Выхад Еўропы на пазіцыі сусветнага лідара. Прамысловая і аграрная рэвалюцыі. Фарміраванне індустрыяльнага грамадства. Буржуазныя рэвалюцыі і іх значэнне. Сацыяльна-палітычныя супярэчнасці Новага часу. Сацыялістычныя дактрыны. Першая сусветная вайна як паказчык крызісу заходняй цывілізацыі.

Адраджэнне, Рэфармацыя і Асвета як сацыяльныя і духоўныя рэвалюцыі Новага часу. Разнастайнасць ідэйнага жыцця Еўропы і Амерыкі. Фарміраванне нацый і сучасных дзяржаў. Узнікненне ідэі праў асобы і прававой дзяржавы. Секулярызацыя свядомасці. Навуковыя і культурныя дасягненні Новага часу.

Пачатак вывучэння новай гісторыі ў Еўропе і Расійскай імперыі. «Руская школа» ўсеагульнай гісторыі і прыярытэты яе даследаванняў. Асноўныя кірункі вывучэння новай гісторыі ў савецкай гістарыяграфіі. Сучасная навістыка, яе метадалогія і праблемнае поле.

Раздзел I. Краіны Еўропы і Амерыкі ў XVI–XVIII стст.

Тэма 1. Эканамічнае, палітычнае і сацыякультурнае развіццё еўрапейскіх краін у XVI–XVIII стст.

Тыпалогія гаспадарчага і сацыяльнага развіцця Еўропы ў ранні Новы час. Капіталістычная і феадальная тэндэнцыі. Мануфактурная вытворчасць, банкі, фарміраванне буржуазіі. Завяршэнне працэсу прыгоньвання і стварэнне таварнай феадальнай гаспадаркі. Англія і Галандыя як краіны пануючай капіталістычнай тэндэнцыі. Рэгіён спалучэння феадальных і капіталістычных структур (Францыя, Швецыя і інш.). Прычыны заняпаду Іспаніі, Партугаліі, Паўночнай Італіі, Паўднёвай Германіі. Рэгіён «другога выдання прыгонніцтва» (Чэхія, Венгрыя, Рэч Паспалітая, Расія, Прыбалтыка). Віды гандлю, кірункі гандлёвых шляхоў.

Палітычны лад вядучых краін Еўропы. Сутнасць абсалютызму і фактары яго фарміравання. Французскі абсалютызм – класічны варыянт абсалютнай манархіі. Манархіі іспанскіх і аўстрыйскіх Габсбургаў. Ваенна-бюракратычны характар манархіі ў Прусіі і Брандэнбургу. Асаблівасці абсалютнай манархіі ў Швецыі. Расійскі абсалютызм і яго спецыфіка.

Сацыякультурнае развіццё Еўропы ў XVI–XVIII стст. «Стары парадак». Саслоўі і сацыяльныя групы. Уплыў Рэнесансу, Рэфармацыі, Контррэфармацыі, Асветніцтва на духоўныя прыярытэты і стандарты жыцця. «Куртуазнасць» і «цывілізаванасць». Дэманаманія і рэлігійная нецярпімасць.

Рэнесанс, яго сацыякультурная і мастацкая складаючыя. Барока і класіцызм. Італьянская культура як узор для Еўропы. Разгортванне навуковай рэвалюцыі. Якасныя змяненні ў светапоглядзе і ладзе жыцця ў эпоху Асветы. Дынаміка дэмаграфічнага становішча. Змяненні ў паўсядзённым жыцці – арганізацыі сям’і, выхаванні дзяцей, планаванні жылля, этыкеце, гігіене, харчаванні, вопратцы і г. д.

Тэма 2. Вялікія геаграфічныя адкрыцці

Сутнасць і перадумовы Вялікіх геаграфічных адкрыццяў. Экспедыцыя Б. Дыяса. Экспедыцыі Х. Калумба. Адкрыццё марскога шляху ў Індыю. Каланіяльныя захопы партугальцаў на Індыйскім узбярэжжы. Адкрыццё Ціхага акіяна і Баранцава мора. Першае кругасветнае падарожжа. Ф. Магелан. Кругасветная экспедыцыя Ф. Дрэйка.

Экспедыцыя Ф. Картэса ў Мексіку. Заваяванне Перу Ф. Пісара. Каланіяльная сістэма Іспаніі і Партугаліі. Рабства. Сродкі калоній як аснова першапачатковага назаплення. Наступствы Вялікіх геаграфічных адкрыццяў.

Сацыяльная структура грамадства, гаспадарка і кіраванне Лацінскай Амерыкі. Становішча мясцовага насельніцтва. Узаемны ўплыў еўрапейскай і мясцовых культур. Будаўніцтва гарадоў. Адукацыя. Місіянерская дзейнасць каталіцкай царквы. Узнікненне культу Гуадалупскай Божай Маці. Літаратурная дзейнасць Б. дэ Лас Касаса і Х. Інэс дэ Ла Крус.

Тэма 3. Рэфармацыя і яе распаўсюджванне ў Еўропе. Контррэфармацыя

Сутнасць Рэфармацыі. Раннія рэфармацыйныя рухі ў Еўропе. Становішча папства і роля папскай улады. Перадумовы Рэфармацыі ў Германіі. Гуманізм (Э. Ратэрдамскі, У. фон Гутэн і г. д.). Капіталістычныя і феадальныя элементы ў эканоміцы германскіх зямель. Раздробленасць Германіі. Роля каталіцкай царквы ў эканамічным і палітычным жыцці Германіі.

Сацыяльныя супярэчнасці ў пачатку XVI ст. Таварыствы «Башмак» і «Бедны Конрад». Актывізацыя рыцарства і гараджан. Гандаль індальгенцыямі. М. Лютэр і «95 тэзісаў». Папская була 1521 г. Вормскі рэйхстаг 1521 г. Імператарскі эдыкт 1521 г. Лютэранская царква. Княжацкі, рыцарскі і сялянска-плебейскі кірункі Рэфармацыі. Рыцарскае паўстанне. Т. Мюнцэр. Вялікая Сялянская вайна. Праграмы паўстаўшых. Вынікі Рэфармацыі ў Германіі. Пратэстантызм. Аўгсбургскі рэлігійны мір. Фарміраванне германскага княжацкага абсалютызму.

Распаўсюджванне Рэфармацыі ў Швейцарыі. Цвінгліянства і кальвінізм. Правядзенне Рэфармацыі «зверху» ў Англіі. Дзейнасць Генрыха VIII. Акт аб супрэматыі. Англіканскі сімвал веры. Марыя Цюдор і Лізавета I. Правядзенне Рэфармацыі і ўмацаванне англійскай манархіі. Рэфармацыя ў Францыі. Католікі і гугеноты. Рэлігійныя войны і барацьба за каралеўскі трон. Варфаламееўская ноч. Нанцкі эдыкт.

Сутнасць Контррэфармацыі. Тэрміны «канфесійная эпоха» і «каталіцкае адраджэнне». Раскол Еўропы. Супрацьстаянне Англіі і Іспаніі. Дзейнасць інквізіцыі. Стварэнне, структура і дзейнасць ордэна езуітаў. Трыдэнцкі сабор і яго значэнне. Уніяцкая царква.

Тэма 4. Нідэрландская буржуазная рэвалюцыя і яе значэнне

Перадумовы рэвалюцыі. Палітыка Іспаніі ў Нідэрландах. Рэлігійная сітуацыя ў краіне. Эканамічныя перадумовы і нарастанне сацыяльнай напружанасці. Апазіцыя знаці і яе патрабаванні. «Камраміс» дробнага і сярэдняга дваранства.

Пачатак рэвалюцыі. Паўстанне іконаборцаў 1556 г. Дыктатура герцага Альбы. Лясныя і марскія гэзы. Планы В. Аранскага і дваранска-буржуазнай апазіцыі. Паўстанне 1572 г. «Генцкае супакаенне». «Вечны эдыкт» 1577 г. Араская і Утрэхцкая

уніі. Канчатковы разрыў Генеральных Штатаў з Філіпам II. Стварэнне Рэспублікі Аб'яднаных правінцый. Перамір'е 1609 г. і яго ўмовы. Перамога рэвалюцыі і яе значэнне.

Нідэрланды як рэгіён перадавых тэхналогій, мануфактурнай вытворчасці і сельскай гаспадаркі. Галандскія купцы ў міжнародным гандлі. Інтэлектуальнае і мастацкае жыццё Нідэрландаў. Развіццё філасофскай і палітычнай думкі (Г. Гроцый, Б. Спіноза).

Тэма 5. Міжнародныя адносіны ў XVI–XVIII стст.

Асаблівасці міжнародных адносін у ранні Новы час. Секулярызацыя міждзяржаўных адносін, наданне прыярытэту інтарэсам суверэннай свецкай дзяржавы. Дынастычны характар войн. Спецыфіка арганізацыі ваенных дзеянняў. Кааліцыйныя войны і ідэя «раўнавагі сіл».

Палітычная карта Еўропы ў ранні Новы час. Раскол Еўропы на пратэстанцкую і каталіцкую. Саперніцтва Англіі і Іспаніі. Фарміраванне каланіяльных імперый і падзел сфер уплыву паміж Іспаніяй і Партугаліяй. Прэтэнзіі Габсбургаў на еўрапейскую гегемонію. Барацьба за Паўночную Італію. Італьянскія войны. Росквіт Асманскай імперыі і пагроза турэцкага нашэсця для еўрапейскіх краін. Рост супярэчнасцей паміж Польшчай і Вялікім Княствам Літоўскім і Рускай дзяржавай. Барацьба Расіі за выхад да Балтыйскага мора. Лівонская вайна і стварэнне Рэчы Паспалітай.

Трыццацігадовая вайна і яе наступствы. Уплыў Англійскай рэвалюцыі на міжнародныя адносіны. Узмацненне Швецыі. Апагей уплыву Францыі і войны Людовіка XIV. Узрастанне ўплыву Расіі і барацьба за выхад да Балтыйскага мора. Паўночная вайна. Аўстра-турэцкія і руска-турэцкія войны XVIII ст. і іх вынікі. Еўрапейскія войны XVIII ст. Вядучыя дзяржавы і іх інтарэсы. Англа-французскае саперніцтва і аўстра-прускае супрацьстаянне. Захоп Англіяй Канады і Ост-Індыі. Уваходжанне Расіі ў лік вялікіх еўрапейскіх дзяржаў. Вайна за іспанскую спадчыну, за польскую спадчыну, за аўстрыйскую спадчыну. Сямігадовая вайна. Барацьба Англіі і Францыі ў калоніях. Вайна за незалежнасць паўночнаамерыканскіх калоній Англіі ў сістэме міжнародных адносін. Заняпад Рэчы Паспалітай і яе падзелы.

Тэма 6. Англія ў XVI ст.

Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага развіцця Англіі. Аграрны пераварот. Знікненне прыгонніцтва. Віды землекарыстання. Агарожванні. Паўперыядызацыя. Законы супраць бедных. Англіійскія мануфактуры. Гандаль і купецтва. Асаблівасці саслоўнага ладу англіійскага грамадства. Тытулаваная і нетытулаваная знаць. Сквайры, джэнтльмены, джэнтры.

Усталяванне англіійскага абсалютызму пры Генрыху VII Цюдоры. Кансалідацыя краіны, узмацненне каралеўскай юрысдыкцыі, стварэнне «цюдораўскай арыстакратыі». Умацаванне абсалютнай манархіі пры Генрыху VIII. Абсалютысцкая дактрына. Кароль і парламент. Мясцовае кіраванне і ўзброеныя сілы. Пачатак Рэфармацыі. Канфлікт Генрыха VIII з папай і разрыў з Рымам. «Акт аб супрэматыі». Секулярызацыя царкоўных маёмасцей. Палітычны крызіс сярэдзіны стагоддзя. Эдуард VI і далейшае правядзенне Рэфармацыі. «42 артыкулы веры». Каталіцкая рэакцыя пры Марыі Цюдор.

Росквіт англіійскага абсалютызму пры Лізаветце I. Дынаміка адносін манархіі і парламента. Рэлігійныя супярэчнасці і канчатковае ўсталяванне англіканізму. Супрацьстаянне з Рымам і каталіцкімі дзяржавамі. Лізавета I і Марыя Сцюарт. Вайна з Іспаніяй і гібель «Непераможнай армады». Развіццё прамысловасці і гандлю, пратэктарызм. Меры па павышэнні прэстыжу манархіі і дзяржавы. Асоба Лізаветы I. Росквіт англіійскага Рэнэсансу. Грамадская думка (Ф. Бэкан, Т. Мор і інш.). Тэатр і літаратура (К. Марло, У. Шэкспір, паэты-лізаветцінцы).

Тэма 7. Англія ў XVII–XVIII стст. Англіійская буржуазная рэвалюцыя і фарміраванне парламенцкага ладу

Прыход да ўлады дынастыі Сцюартаў. Пурытанізм. Спрэчкі аб каралеўскай прэрагатыве. Абвастрэнне канфрантацыі пры Карле I. Буржуазна-дваранская апазіцыя і яе патрабаванні. Беспарламенцкае кіраванне. Паўстанне ў Шатландыі. Канфлікт манархіі і парламента і пачатак грамадзянскай вайны. Тэрытарыяльны, канфесійны і сацыяльны падзел грамадства. А. Кромвель. Ідэйныя размежаванні паўстаўшых. Крызіс у арміі і канферэнцыя ў Пётні. «Прайдава чыстка» парламента і дамінаванне індэпэндэнтаў. Суд і смяротнае пакаранне караля.

Індэпэндэнцкая рэспубліка і яе ўнутрыпалітычныя складанасці. Рух левелераў і дыгераў. Навігацыйны акт. Англа-галандская вайна. Заваяванне Ірландыі і Шатландыі. «Прылада кіравання». Пратэктарат. Нарастанне напружанасцей у краіне. Палітычны крызіс. Рэстаўрацыя Сцюартаў. Карл II. Кароль і парламент. «Habeas corpus act». Вігі і торы. Якаў II і яго канфлікт з грамадствам. «Славутая рэвалюцыя». Вільгельм III і «Біль аб правах».

Разгортванне аграрнага і прамысловага перавароту ў Англіі. Развіццё канстытуцыйнай манархіі. «Акт аб наследаванні прастола». Гановерская дынастыя. Унія з Шатландыяй і абвясчэнне Вялікабрытаніі. Геаргіянскае праўленне і ўмацаванне парламентарызму. Знешнепалітычныя поспехі Англіі і стварэнне каланіяльнай імперыі. Англійская выбарчая сістэма.

Сацыякультурнае развіццё англійскага грамадства. Фарміраванне і развіццё ідэй Асветы (Т. Гобс, Дж. Лок, Дж. Мільтан і інш.). Англійская літаратура, тэатр і публіцыстыка (Б. Мандэвіль, Р. Шэрыдан, Дж. Свіфт і інш.). Стандарты паўсядзённага жыцця. Быт і норавы.

Тэма 8. Францыя ў XVI–XVIII стст. Росквіт і заняпад французскага абсалютызму

Асаблівасці фарміравання і палітычнай практыкі французскага абсалютызму. Станаўленне абсалютнай манархіі пры Францыску I і Генрыху II. Войны са Свяшчэннай Рымскай імперыяй за Паўночную Італію. Распаўсюджанне рэфармацыйных ідэй. Гугеноты. Рэлігійныя войны і барацьба прыдворных групавак у сярэдзіне XVI ст. Кацярына Медычы і спробы ўсталявання кампрамісу. Абвастрэнне рэлігійнага супрацьстаяння. Варфаламееўская ноч. Дынастычны крызіс. «Вайна трох Генрыхаў». Нанцкі эдыкт. Стабілізацыя краіны пры Генрыху IV.

Сацыяльна-палітычны ідэал і мерапрыемствы кардынала Рышэлье ў розных сферах па ўмацаванні абсалютнай манархіі. Палітычная барацьба пасля смерці Людовіка XIII. Мазарыні і Фронда. Росквіт французскага абсалютызму пры Людовіку XIV. Кальбертызм. Знешняя палітыка Людовіка XIV. Адносіны з папствам. Рэлігійная нецярпімасць. Янсенізм і квіетызм.

Рэгенцтва. Людовік XV і яго спробы ўрэгулявання рэлігійных і палітычных праблем. Манархія і парламенты. Спробы

рэфармавання падатковай сістэмы. Францыя ў еўрапейскіх войнах XVIII ст.

Сацыякультурнае развіццё французскага грамадства ў эпоху Рэнэсансу. Філасофія і прававая думка (Ж. Бадэн, М. Мантэн, Р. Дэкарт і г. д.). Прыдворная культура. Куртуазнасць і прэцыёзнасць. Французскі класіцызм (П. Карнэль, Ж.-Б. Мальер, Н. Буало, Ж. дэ Лафонтэн, Ж. Расін, М. Пусен і г. д.). Палітыка манархіі ў галіне культуры. Рышэлье і Мазарыні як буйнейшыя калекцыянеры твораў мастацтва. Уздым культуры і змяненне жыццёвых стандартаў у эпоху Асветы. Вальтэр, Д. Дзідро, Ш. Мантэск'е, Ж.-Ж. Русо і г. д. Энцыклапедысты. Фізіякраты. Літаратура і мастацтва (П. Бамаршэ, Ш. дэ Лакло, А.-Ф. Прэво, А. Вато, Ф. Бушэ, Ж.-Б. Шардэн, Ж.-Л. Давід і г. д.).

Тэма 9. Дзяржавы аўстрыйскіх і іспанскіх Габсбургаў у ранні Новы час. Узвышэнне Прусіі і Брандэнбурга

Тэрытарыяльная будова і палітычны лад Свяшчэннай Рымскай імперыі. «Залатая була». Імперыя і папства. Развіццё германскіх зямель пасля Трыццацігадовай вайны. Узвышэнне Брандэнбурга. Мерапрыемствы Гогенцолернаў і складанне прускай мадэлі абсалютызму. Ператварэнне Прусіі ў каралеўства. Спецыфіка прускай абсалютнай манархіі. Эканамічная палітыка. Кантанальная рэформа. «Асвечаны абсалютызм» Фрыдрыха II. Эканамічная, палітычная і культурная роля Саксоніі. Аўстрыя як спадчынныя землі Габсбургаў. «Прагматычная санкцыя» і вайна за аўстрыйскую спадчыну. «Асвечаны абсалютызм» Марыі-Тэрэзіі. Іосіф II – «рэвалюцыянер на троне». Знешнепалітычныя прыярытэты Аўстрыі і Прусіі. Германскія дзяржавы ў перыяд Французскай рэвалюцыі і напалеонаўскіх войнаў.

Лад жыцця і ментальнасць насельніцтва. Сацыякультурная дзейнасць германскіх правіцеляў. Калекцыяніраванне і арганізацыя першай кунсткамеры ў Вене. Мастацкая калекцыя Рудольфа II. Заснаванне Дрэздэнскай карціннай галерэі. Выхад у Лейпцыгу першай германскай газеты. Развіццё ўніверсітэтаў. Філасофія і навука (Г. Лейбніц, Г. Лесінг, Х. Вольф, І. Кант і г. д.). Росквіт музычнага мастацтва (І.-С. Бах, Х. Глюк, Г. Ф. Гендэль, Ё. Гайдн, В. А. Моцарт і інш.).

Перадача Карлам V улады над Іспаніяй свайму сыну Філіпу. Росквіт магутнасці Іспаніі ў XVI ст. Асаблівасці іспанскага аб-

салютызму і роля грандаў. Аслабленне іспанскай манархіі ў XVII ст. Камарылья. Каталіцкая царква і супрацьстаянне іспанскіх Габсбургаў з пратэстанцкімі краінамі. Каланіяльныя валоданні Іспаніі. Спецыфіка эканамічнага развіцця і прычыны гаспадарчага рэгрэсу. Выгнанне марыскаў і рэлігійная нецярпімасць. Вайна за іспанскую спадчыну. Усталяванне ў Іспаніі Бурбонаў і іх мерапрыемствы.

Культурны ўздым Іспаніі ў ранні Новы час. Літаратура (М. Сервантэс, Л. дэ Вега, Ц. дэ Маліна, П. Кальдэрон, Ф. дэ Кеведа, Б. Грасіян), мастацтва (Эль Грэка, Х. дэ Рыбера, Д. Веласкес, Б. Э. Мурылья і інш.).

Тэма 10. Скандынаўскія краіны ў ранні Новы час.

Швецыя ў XVI–XVIII стст.

Швецыя, Данія і Нарвегія ва ўмовах Кальмарскай уніі. Адабленне Швецыі. Крысціян II і ўмацаванне каралеўскай улады ў Даніі. Уварванне ў Швецыю і «стакгольмская крывавае баня». Нацыянальна-вызваленчае паўстанне і прыход да ўлады дынастыі Ваза ў Швецыі.

Правядзенне Рэфармацыі «зверху» і ўмацаванні каралеўскай улады пры Густаве I Вазе. Руска-шведскія адносіны. Лівонская вайна і пашырэнне шведскіх уладанняў. Дзяржаўны пераварот 1568 г. Прыход да ўлады Юхана Вазы. Саюз з Рэччу Паспалітай. Апазіцыйны рух у Швецыі і руска-шведскае збліжэнне. Замацаванне Швецыі на Фінскім заліве і ў Карэліі. Густаў II Адольф і развіццё шведскага абсалютызму. Швецыя ў Трыццацігадовай вайне. Актывізацыя знешняй палітыкі пры Карле X Густаве і вайна супраць Рэчы Паспалітай. Палітычны крызіс у краіне і меры Карла XI па ўмацаванні асабістай улады. Карл XII і Вялікая Паўночная вайна. Паражэнне Швецыі ў Паўночнай вайне і пачатак крызісу шведскага абсалютызму. Данія і Швецыя ў перыяд «асвечанага абсалютызму». Манархічны крызіс у Даніі і рэформы І. Струэнзе. Узмацненне ролі арыстакратыі ў Швецыі пасля смерці Карла XII. «Форма праўлення» і ўсталяванне ў Швецыі абмежаванай манархіі. «Калпакі» і «капялюшы». Густаў III і частковае аднаўленне абсалютызму. Швецыя ў антыфранцузскіх кааліцыях.

Асаблівасці сацыяльнага ладу Швецыі. Свабодныя сяляне і гараджане як апора манархіі. Эканамічнае развіццё скандынаўскіх краін. Аграрны ўздым XVI ст. Катэгорыі сялян-

ства ў Швецыі, Даніі і Нарвегіі. Развіццё мануфактур і роля дзяржавы ў мануфактурнай вытворчасці. Знешні і ўнутраны гандаль.

Тэма 11. Еўрапейскае Адраджэнне

Перадумовы ўзнікнення культуры Адраджэння. Значэнне тэрміна «Адраджэнне». Спецыфіка Рэнесансу ў асобных еўрапейскіх краінах. Супярэчнасці ідэалогіі і практыкі Рэнесансу.

Італьянскі Рэнесанс як узор для Еўропы. Гуманізм. Збіральніцтва прыватных калекцый і стварэнне першых музейных устаноў. Чынквічэнта. «Тытаны Адраджэння» (Л. Арыёста, Мікеланджэла, Л. да Вінчы, Тыцыян, Б. Чэліні, Караваджа, Дж. Берніні і інш.). Маньерызм.

Асаблівасці французскага Адраджэння. Росквіт рэнесанснай культуры (Ф. Рабле, Ж. дзю Беле, П. Рансар, К. Маро, М. Наварская і інш.). Прыдворная культура. Куртуазнасць.

Англійскі Рэнесанс. Грамадская думка (Ф. Бэкан, Т. Мор і інш.). Тэатр і літаратура (К. Марло, У. Шэкспір, паэты-ліза-вецінцы).

Паўночнае Адраджэнне. Галандская і фламандская школы жывапісу (І. Босх, П. Брэйгель Старэйшы, Ф. Рэмбрант, П. Рубенс, Ф. Халс і інш.).

Тэма 12. Расійская дзяржава ў XVI–XVII стст.

Тэрыторыя і насельніцтва. Гаспадарчае развіццё. Класы і саслоўныя групы. Сістэма ўлады. Умацаванне і аб'яднанне дзяржавы пры Іване III і Васілі III. Сутыкненні з Вялікім Княствам Літоўскім. Роля праваслаўнай царквы. Ідэя «Масква – трэці Рым». Іван IV. Кірункі рэформаў. «Выбраная рада». Судзібнік 1550 г. Адмена сістэмы кармленняў. Апрычніна і яе значэнне. Знешняя палітыка. Далучэнне Казані і Астрахані. Лівонская вайна.

Дынастычны крызіс. Смерць царэвіча Дзмітрыя. Праўленне Барыса Гадунова. Гаспадарчая катастрофа пачатку XVII ст. Ілжэдзмітрый I. Умяшальніцтва Рэчы Паспалітай і ідэя далучэння рускіх зямель. Васіль Шуйскі. Паўстанне I. Балотнікава. Ілжэдзмітрый II. Інтэрвенцыя Рэчы Паспалітай. «Сямі-баяршчына». Першае і другое апалчэнне. Выбранне царом Міхаіла Раманава. Адносіны Расіі са Швецыяй і Рэччу Паспалітай.

Аднаўленне краіны пасля Смуты. Сістэма цэнтральнага і мясцовага кіравання. Праўленне Аляксея Міхайлавіча і ўмацаванне абсалютызму. Саборнае ўлажэнне. Дзяржава і царква. Раскол. Пераемнікі Аляксея Міхайлавіча і барацьба за ўладу. Эканамічнае развіццё Расіі. Гаспадарчы ўздым. Першыя мануфактуры. Фарміраванне ўсерасійскага рынку. «Бунташны век». «Медны бунт». «Саляны бунт». Сялянская вайна пад кіраўніцтвам С. Разіна. Задачы знешняй палітыкі Расіі. Украінскае пытанне. Вайна з Рэччу Паспалітай. Руска-шведскія і руска-турэцкія адносіны.

Культура, быт і норавы расійскага грамадства. «Абміршчэнне» культуры. «Дамастрой» як нарматыўны звод паўсядзённага жыцця. Адукацыя. Заснаванне Славяна-грэка-лацінскай акадэміі. Літаратура. Народная творчасць. Іканапіс. Зараджэнне тэатра.

Тэма 13. Расійская імперыя ў XVIII ст.

Тэрыторыя, насельніцтва, сацыяльныя групы. Пётр I і яго рэформы. Сацыяльныя, эканамічныя і культурныя мерапрыемствы. Палітычны ідэал Пятра I. Становішча праваслаўнай царквы. Паўночная вайна. Прускі паход. Выхад Расіі да Балтыйскага мора і абвяшчэнне Расійскай імперыі.

Барацьба за ўладу пасля смерці Пятра I. Меншыкаў. Кацярына I. Пётр II. Спроба абмежавання манархіі. Ганна Іаанаўна. Біронаўшчына. Знешняя палітыка Расіі. Лізавета Пятроўна і стабілізацыя краіны. Рост прывілеяў дваранства. Удзел Расіі ў Сямігадовай вайне. Руска-турэцкія адносіны. Пётр III. Маніфест аб вольнасці дваранства, секулярызацыя царкоўных зямель. Змены ў знешняй палітыцы. Пераварот 1762 г.

Кацярына II і «асветны абсалютызм». Праблемы развіцця краіны. «Наказ» і дзейнасць Улажэннай камісіі. Сялянскае пытанне. Сялянская вайна пад кіраўніцтвам Е. Пугачова і яе наступствы. Змены ў палітычным курсе пад уплывам Вялікай французскай рэвалюцыі. Міжнароднае становішча і дыпламатычныя прыярытэты Расіі. Руска-турэцкія войны і выхад да Чорнага мора. «Грэчаскі праект». Руска-шведскія адносіны. Падзелы Рэчы Паспалітай. Змены ва ўнутранай і знешняй палітыцы пры Паўле I. Супярэчнасці кіравання. Рост палітычнай напружанасці і забойства Паўла I.

Сацыякультурнае значэнне пятроўскіх рэформ і «асветнага абсалютызму». Адкрыццё Акадэміі навук і Маскоўскага ўніверсітэта. Заснаванне Кунсткамеры і Эрмітажа. Дзейнасць М. В. Ламаносава. Класіцызм у літаратуры (А. П. Сумарокаў, М. В. Ламаносаў, Д. В. Фанвізін, Г. Р. Дзяржавін і г. д.). Асветніцтва (М. І. Новікаў, А. М. Радзішчаў). Выяўленчае мастацтва і музыка (Ф. С. Рокатаў, Д. Р. Лявіцкі, У. Л. Баравікоўскі, А. П. Ласенка, С. Ф. Шчадрын, Д. С. Бартнянскі і інш.). Архітэктура і скульптура класіцызму (М. Казакоў, В. Бажэнаў, Э. Фальканэ, Ф. Шубін). Еўрапеізацыя побыту і нораваў. Змены ў правядзенні вольнага часу, вопратцы, харчаванні, сямейным укладзе і г. д.

Тэма 14. Славянскія народы ў ранні Новы час

Польшча і асаблівасці яе сацыяльна-палітычнага развіцця. Усталяванне фальваркавай гаспадаркі і прыгонніцтва ў Польшчы і Вялікім Княстве Літоўскім. «Валочная памера». Сацыяльныя канфлікты ў XVI–XVII стст. Рэфармацыя і яе спецыфіка ў Польшчы. Арыентацыя Польшчы на Габсбургаў. Пераход Прусіі і Курляндыі ў васальную залежнасць ад Польшчы. Польшча і ВКЛ. Заключэнне Люблінскай уніі. Узрастанне ролі шляхты і сойма. Адсутнасць мяшчанства ў сойме Рэчы Паспалітай. Знешняя палітыка. Адносіны з Расіяй і Швецыяй. Лівонская вайна і Смута ў Расіі. «Крывавы патоп» і пачатак заняпаду Рэчы Паспалітай. Рэч Паспалітая ў планах суседніх дзяржаў. Паўночная вайна. «Саскія часы» і ўплыў Расіі. Нацыянальныя і рэлігійныя супярэчнасці. Магнацкая анархія. Тры падзелы Рэчы Паспалітай.

Уключэнне Чэхіі ў склад імперыі Габсбургаў. Чэшскае паўстанне 1618–1620 гг. і ператварэнне Чэхіі ў правінцыю. Сельская гаспадарка і прамысловасць. Становішча сялянства. Рэлігійныя супярэчнасці ў Чэхіі і Багеміі. Паўстанне ў Празе і пачатак Трыццацігадовай вайны. Пражскае паўстанне і спроба разрыву з Аўстрыяй. Пачатак нацыянальнага адраджэння ў канцы XVIII ст.

Паўднёvasлавянскія народы пад уладай Асманскай імперыі. Уваходжанне ў склад Асманскай імперыі Македоніі, Балгарыі, Сербіі, Грэцыі, Албаніі, Босніі і Герцагавіны. Харватыя як тэрыторыя Турцыі, Аўстрыі і Венецыі. Адміністрацыйны падзел і кіраванне. Ісламізацыя. «Падатак крывёй». Асманская

адміністрацыя і мясцовае кіраванне. Барацьба супраць турэцкага панавання. Рухі гайдукоў і ўскокаў.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Тэма 15. Барацьба паўночнаамерыканскіх калоній Англіі за незалежнасць. Утварэнне ЗША

Перадумовы вайны за незалежнасць. Сацыяльна-эканамічнае развіццё калоній. Крыніцы прытоку насельніцтва. Рэгіянальныя адрозненні эканамічнага ладу. Рэлігійны склад насельніцтва. Палітыка метраполіі ў галіне эканомікі і кіравання. Рост апазіцыі. Ідэалагічнае абгрунтаванне амерыканскай рэвалюцыі (Т. Джэферсан, Б. Франклін). «Бостанскае піццё гарбаты». Пачатак ваенных дзеянняў і суадносіны сіл бакоў. Плыні ў грамадстве і пануючым класе. Дэкларацыя незалежнасці. Вайна за незалежнасць і пазіцыі еўрапейскіх дзяржаў. Саюз з Францыяй і дапамога Іспаніі. «Узброены нейтралітэт». Версальскі мір. Гістарычнае значэнне вайны за незалежнасць.

Канстытуцыя 1787 г. Паўстанне Д. Шэйса. «Біль аб правах». Капіталістычнае развіццё ЗША і набыццё новых тэрыторый. Поўнач і Поўдзень. Адносіны амерыканцаў да карэннага насельніцтва.

Тэма 16. Вялікая французская буржуазная рэвалюцыя

Нарастанне эканамічных і палітычных праблем абсалютнай манархіі. Прыход да ўлады Людовіка XVI, падзенне аўтарытэту манархіі. Рэформы Цюрга. Скліканне Генеральных штатаў і канфлікт са слоўяў з уладай. Узяцце Бастыліі. Устаноўчы сход. Панаванне канстытуцыялістаў. Адмена феадальных павіннасцей. «Дэкларацыя правоў чалавека і грамадзяніна». Канстытуцыя 1791 г. Рост рэвалюцыйных таварыстваў і клубаў. Варэнскі крызіс. Рост рэспубліканскага руху. Палітычная і сацыяльная дыферэнцыяцыя. Паўстанне 10 жніўня 1792 г. і прыход да ўлады жырандыстаў. Нацыянальны канвент. Устанаўленне рэспублікі.

Рэакцыя еўрапейскіх краін на падзеі ў Францыі. Пільніцкая дэкларацыя. Пачатак рэвалюцыйных войнаў. Арганізацыя жыцця ва ўмовах вайны. Перамогі французскай рэвалюцыйнай арміі. Супраціўленне рэвалюцыі. Вандэя. Нарастанне крызісных з'яў у эканоміцы. Агітацыя плебейскіх рэвалюцыянераў. Супярэчнасці ўнутры рэспубліканскага блока.

Устанаўленне якабінскай дыктатуры. Мерапрыемствы ў галіне палітыкі, эканомікі, рэлігіі, культуры. Канстытуцыя 1793 г. Якабінскі тэрор і праблема яго інтэрпрэтацыі ў гістарыяграфіі. Плыні і супярэчнасці ўнутры якабінскага блока. Крызіс якабінскай дыктатуры і яго складаючыя.

Тэма 17. Культура і паўсядзённае жыццё Францыі перыяду Французскай рэвалюцыі

Саслоўі і саслоўныя групы Францыі, іх лад жыцця і маральныя прыярытэты. Грамадская думка і роля публіцыстыкі. Абуджэнне краіны ў перыяд склікання Генеральных Штатаў.

Парыж у пачатку рэвалюцыі. Сацыяльнае бражэнне і абвастранне сітуацыі. Бастылія і яе разбурэнне. Нарастанне эканамічных складанасцей. Абясцэньванне папяровых грошаў. Паход народа на Версаль. Бегства арыстакратаў за мяжу. Палітычныя клубы і выданні і іх дзейнасць. Абвяшчэнне рэспублікі. Рэвалюцыя і рэлігія. Перадача запісаў актаў грамадзянскага стану свецкай уладзе.

Якабінская дыктатура. Антыкатоліцкі рух. Культ Вярхоўнай Істоты. Рэспубліканскі этычны ідэал. Увядзенне рэвалюцыйнага календара і новых імёнаў для дзяцей. Уніфікацыя мер і вагі. Абвяшчэнне бясплатнай абавязковай адукацыі. Стварэнне вышэйшых навучальных устаноў. Ператварэнне Луўра ў Нацыянальны музей, Каралеўскай бібліятэкі – у Нацыянальную бібліятэку. Рэвалюцыйныя гімны, п'есы, грамадзянскія цырымоніі. Змяненні ў модзе і этыкеце. Тэорыя, практыка і канкрэтныя праявы якабінскага тэрору. Падставы для арышту, працэдура следства, утрыманне ў турме, смяротнае пакаранне. Псіхалагічны стан грамадства.

Змяненні ў штодзённым жыцці пасля тэрмідарыянскага перавароту. Сацыяльныя канфлікты. «Нуварышы» як асобная сацыяльная група. Новая мода і лад жыцця. Барацьба жанчын за свае правы. Жанчыны ў перыяд рэвалюцыі.

Тэма 18. Тэрмідарыянскі пераварот.

Дырэкторыя і Консульства

Прычыны і ход перавароту 9 тэрмідора. Сацыяльная база і мерапрыемствы новай улады. Выступленні мантаньяраў і раялістаў. Канстытуцыя 1795 г. Сістэма кіравання Дырэкторыі. Знешняя і ўнутраная палітыка. Працяг войн і знешнепалітычныя поспехі Францыі. Узрастанне папулярнасці Напалеона Банапарта. Нестабільнасць і «палітыка качэляў» унутры краіны. Г. Бабеф і «змова роўных». Пагаршэнне знешнепалітычнай сітуацыі ў 1798 г. Егіпецкі паход Банапарта і яго няўдача. Вайна з другой антыфранцузскай кааліцыяй. Разгром французскіх войскаў у Італіі.

Унутраная нестабільнасць і складанне базы для новага перавароту. Пераварот 9 лістапада 1799 г. Палітыка банапартызму. Сутнасць сістэмы Консульства. Асаблівасці Канстытуцыі 1799 г. Паўнамоцтвы першага консула, будова дзяржаўнага апарату, выбарчая сістэма. Раздрабленне заканадаўчай улады і падкантрольнасць консулу судовай. Сацыяльны арбітраж Напалеона. Канкардат 1801 г. з папам. Фінансавая і эканамічная стабілізацыя. Рэферэндум 1802 г. аб пажыццёвым кіраванні першага консула.

Інтэрпрэтацыі характару і значэння Вялікай французскай рэвалюцыі ў гістарыяграфіі.

Тэма 19. Гістарычны феномен Асветніцтва.

Сацыякультурнае развіццё Еўропы і Расіі ў XVIII ст.

Праблема вызначэння эпохі Асветы. Падыходы да вызначэння сутнасці эпохі Асветы. Філасофскія асновы Асветніцтва. Англійскае асветніцтва. Нямецкая класічная філасофія. Французскія асветнікі. Энцыклапедызм. Погляды асветнікаў на чалавека, прыроду, грамадства і формы яго палітычнай арганізацыі, адносіны ўлады і грамадзяніна. Новыя канцэпцыі дзяржавы, права, грамадства і месца ў ім чалавека. Асветніцтва і ўлада. Асвечаны абсалютызм. Грамадскі ідэал «манарха-філосафа». Спецыфіка развіцця і ўспрымання ідэй асветы ў Англіі, Францыі, Германіі, Італіі, Расіі і г. д.

Адносіны рацыянальнага і рэлігійнага ўспрымання рэчаіснасці ў перыяд Асветы. Вальнадумства, ліберцыянства, сацыяльны тып «свецкага абата». Успрыманне асветніцкіх ідэй рознымі катэгорыямі насельніцтва.

Змяненні ў штодзённым жыцці і сацыякультурным развіцці грамадства. Пашырэнне пісьменнасці і выдавецкай справы. Формы сацыяльнай і культурнай актыўнасці грамадства (клубы, салоны, навуковыя таварыствы і г. д.). Змяненне акцэнтаў і ступені ахопу насельніцтва ў адукацыі. Акцэнтацыя прыватнага жыцця, увага да асабістага свету чалавека, росквіт маралізатарскай і мемуарнай літаратуры, інтымнага партрэта. Адкрыццё для еўрапейскай цывілізацыі дзяцінства як самакаштоўнай з'явы. Стаўленне розных катэгорый грамадства да шлюбу, сям'і, нараджэння дзяцей. Этыкет, лад жыцця і жыццёвыя прыярытэты розных сацыяльных груп.

Раздзел II. Краіны Еўропы і Амерыкі ў XIX – пачатку XX ст.

Тэма 20. Напалеонаўская Францыя і Еўропа

Перадумовы абвяшчэння Першай імперыі і яе сацыяльная база. Сутнасць банапартызму. Аднаўленне атрыбутаў манархічнай улады. Складанне новага імперскага дваранства. Напалеонаўскі кодэкс. Разгортванне прамысловай рэвалюцыі. Паліцэйская сістэма і цензура. Кантроль над перыядычным друкам, адукацыяй, літаратурай, мастацтвам. Паступовае складанне ліберальнай апазіцыі рэжыму Напалеона.

Характар і мэты напалеонаўскіх войнаў. Антыфранцузскія кааліцыі. Барацьба з Англіяй і кантынентальная блакада. Войны з Аўстрыяй і Прусіяй. Роля Расіі ў антыфранцузскіх кааліцыях. Тыльзіцкі мір. Стварэнне ў Еўропе Напалеонам дзяржаў-марыянэтак. Буржуазныя пераўтварэнні ў заваяваных краінах. Вайна ў Іспаніі і супраціўленне мясцовага насельніцтва. Пагаршэнне адносін з Расіяй. Вайна 1812 г. і яе вынікі. «Бітва народаў» пры Лейпцыгу. Уступленне саюзных войскаў у Парыж. Адрачэнне Напалеона ад прастола і высылка на в. Эльбу.

Рэстаўрацыя Бурбонаў і вяртанне дарэвалюцыйных парадкаў. Бегства Напалеона з Эльбы і «сто дзён». Паражэнне Напалеона пры Ватэрлоо. Выгнанне Напалеона на в. Св. Алены і заканчэнне яго жыцця. Асоба і дзейнасць Напалеона і іх ацэнкі ў гістарыяграфіі.

Тэма 21. «Венская сістэма». Развіццё міжнародных адносін у Еўропе ў XIX – пачатку XX ст.

Венскі кангрэс і яго задачы. «Венская сістэма». Прынцып легітымізму. Манархічная рэстаўрацыя. Становішча Францыі. Роля Расіі на кангрэсе. Змены на палітычнай карце Еўропы. Свяшчэнны саюз і яго задачы. Дзейнасць Свяшчэннага саюза падчас рэвалюцый 20–40-х гг. XIX ст.

«Усходняе пытанне». Заняпад Турцыі. Барацьба паўднёваславянскіх народаў за незалежнасць. Нацыянальна-вызваленчая барацьба ў Грэцыі і руска-турэцкая вайна 1828–1829 гг. Роля заходніх краін у атрыманні Грэцыяй незалежнасці. Рост супярэчнасцей на Балканах. Буйнейшыя дзяржавы і іх інтарэсы. Крымская вайна і яе вынікі. Барацьба

Расіі за ўмацаванне на Балканах у другой палове XIX ст. Руска-турэцкая вайна. Сан-Стэфанскі мір. Стварэнне новых дзяржаў на Балканах. Берлінскі кангрэс.

Уплыў на міжнароднае становішча аб'яднання Італіі і Германіі. Англа-германскія і франка-германскія супярэчнасці. Франка-пруская вайна. «Саюз трох імператараў». Перадумовы збліжэння Расіі і Францыі. Руска-германскія супярэчнасці. Складанне Траістага саюза і Антанты. Мілітарызацыя Еўропы. Гонка ўзбраенняў. Балканскія войны. Сараеўскае забойства. Дыпламатычныя падзеі напярэдадні Першай сусветнай вайны.

Тэма 22. Сацыяльна-эканамічнае і грамадска-палітычнае развіццё Еўропы ў XIX – пачатку XX ст.

Набыццё Еўропай статусу сусветнага лідара. Навукова-тэхнічны прагрэс. Прамысловы пераварот. Краіны-лідары індустрыяльнага развіцця. Капіталізм даманапалістычны і манапалістычны. Віды манаполій. Банкаўская сістэма. Фінансавая алігархія. Вываз капітала за мяжу. Капіталістычныя адносіны ў аграрным сектары. Аграрная рэвалюцыя. Развіццё воднага транспарту, чыгункі, дарог. Урбанізацыя. Міграцыі і сацыяльная мабільнасць. Вынаходніцтвы ў металургіі, хімічнай прамысловасці, электратэхніцы, механіцы, фізіцы, хіміі, медыцыне і г. д. Навуковая рэвалюцыя і стварэнне новай карціны свету.

Змяненне ўмоў паўсядзённага жыцця. Фарміраванне агульнадаступнай сістэмы навучання і масавай культуры. Спорт і турызм. Сацыякультурнае асяроддзе горада. Развіццё музеяў і выставачнай дзейнасці. Распаўсюджанне кінематографа. Эмансіпацыя жанчын, яе праявы і наступствы.

Стварэнне і развіццё класаў буржуазнага грамадства. Сацыяльныя кантрасты капіталістычнага ладу. Палітыка «начнога вартаўніка» і філантропія. Капіталістычнае развіццё і дзяржаўная ўлада. Англійская палітычная эканомія. Мальтузіянства. Кансерватызм і ліберальны кансерватызм. Лібералізм класічны і сацыяльны.

Фарміраванне буржуазнай дэмакратыі і заходняй палітычнай культуры. Палітычны лад еўрапейскіх краін. Эксплуатацыя калоній. Падзел каланіяльных уладанняў. Нераўнамернасць эканамічнага і палітычнага развіцця краін як крыніца супярэчнасцей паміж імі.

Каталіцкая царква і папства ў XIX ст. «Сілабус». Сацыяльныя рэаліі і змены ў палітыцы царквы. Була «Рэрум наварум». Клерыкальная ідэалогія.

***Тэма 23. Рабочы рух і стварэнне I і II Інтэрнацыяналаў.
Марксізм. Сацыялістычныя дактрыны
другой паловы XIX – пачатку XX ст.***

Фарміраванне прамысловага пралетарыяту. Структура рабочага класа і ўмовы яго жыцця. Палітыка дзяржавы ў рабочым пытанні. Эканамічная і палітычная барацьба. Лудызм. Ліёнскія паўстанні 1830-х гг. Паўстанне сілезскіх ткачоў. Стварэнне прафесійных саюзаў. Трэд-юніёны. Амерыканская федэрацыя працы. «Індустрыяльныя рабочыя свету».

Утапічны сацыялізм. Узнікненне марксізму. «Маніфест Камуністычнай партыі» і яго ідэі. Абвяшчэнне I Інтэрнацыянала. Пруданізм. Бакунізм. Бланкісты. Пасібілісты. I Інтэрнацыянал і Парыжская камуна. Стварэнне сацыял-дэмакратычных партый у еўрапейскіх краінах. Барацьба плыняў у сацыял-дэмакратыі. Лейбарысцкая партыя. Анархізм і анарха-сіндыкалізм.

Перадумовы стварэння II Інтэрнацыянала і яго абвяшчэнне. Плыні ў II Інтэрнацыянале. Рэвізіянізм. Рэфармісцкі і рэвалюцыйны шляхі ў сацыял-дэмакратыі. Першая сусветная вайна і лёс еўрапейскай сацыял-дэмакратыі. Крах II Інтэрнацыянала. Значэнне рабочага руху і сацыялістычных дактрын у еўрапейскай гісторыі.

Тэма 24. Англія ў XIX – пачатку XX ст.

Завяршэнне прамысловага перавароту. Англія – «майстэрня свету». Асаблівасці сістэмы кіравання. Парламент. Двухпартыйная сістэма. Кабінет міністраў. Палітычная роля караля. Каралева Вікторыя і віктарыянская эпоха.

Сацыяльныя супярэчнасці. Хлебныя законы. Становішча рабочага класа. Узнікненне фабрычнага заканадаўства. Чартызм. Трэд-юніянізм. Стварэнне лейбарысцкай партыі. Асаблівасці рабочага руху. I Інтэрнацыянал.

Недахопы выбарчай сістэмы. Першая і другая выбарчая рэформы. Законы аб галасаванні і трэцяя парламенцкая рэформа. Сацыяльнае заканадаўства другой паловы XIX ст. Ірландскае пытанне. Спалучэнне рэлігійных і палітычных супярэчнасцей.

Феніі. «Маладая Ірландыя». Меры ўрада па рэгуляванні ірландскай праблемы.

Каланіяльныя валоданні Англіі. Брытанскае панаванне ў Індыі. Сутыкненне каланіяльных інтарэсаў Англіі з інтарэсамі буйнейшых еўрапейскіх краін. Англа-афганскія войны. Закабалецтва Кітая. Опіумныя войны. Захоп Новай Зеландыі. Пашырэнне валоданняў Англіі ў Канадзе.

Знешняя палітыка Англіі. Курс на падтрыманне «еўрапейскай раўнавагі». Англа-рускія супярэчнасці ва «ўсходнім пытанні». Адносіны з Турцыяй і Францыяй. Англа-германскае саперніцтва. Англія ў ваенных блоках напярэдадні Першай сусветнай вайны.

Культура і лад жыцця англійскага грамадства. Маральна-этычныя прыярытэты віктарыянскай эпохі. Навука і філасофія. Дарвінізм і пазітывізм. Рамантызм, рэалізм і дэкаданс у літаратуры (Дж. Байран, В. Скот, П. Шэлі, Дж. Кітс, Дж. Осцін, гатычны раман, Ч. Дыкенс, У. Тэкерэй, Дж. Б. Шоу, О. Уайльд, Т. Эліот і г. д.). Англійскае мастацтва. Рэалісты і прэрафаэліты.

Тэма 25. Францыя ў XIX – пачатку XX ст.

Агульныя ўмовы развіцця краіны ў пачатку XIX ст. Палітычныя групоўкі ў грамадстве. Рэжым Рэстаўрацыі. Людовік XVIII. Ультрараялізм. Карл X. Фарміраванне апазіцыі. Каралеўскія арданансы 25 ліпеня 1830 г. Ліпеньская рэвалюцыя. «Хартыя 1830 г.». Луі-Філіп Арлеанскі – «кароль банкіраў». Эканамічны ўздым. Сацыяльная палярызацыя грамадства. Становішча рабочага класа. Ліёнскае паўстанне. А. Бланкі, Л. Блан, Ж. Прудон. Прэм'ерства Ф. Гізо. Наспяванне рэвалюцыйнай сітуацыі.

Рэвалюцыя 22 лютага 1848 г. Часовы ўрад і яго склад. Мерапрыемствы буржуазных рэспубліканцаў. Люксембургская камісія і «нацыянальныя майстэрні». Канстытуцыя Другой рэспублікі. Чэрвеньскае паўстанне. Рост сацыяльнай незадаволенасці. Палітычная дзейнасць Луі Напалеона. Дзяржаўны пераварот 2 снежня 1851 г. Сутнасць рэжыму Другой імперыі. Банапартызм. Эканамічны рост і дзелавая актыўнасць. Апазіцыйны рух у краіне. Знешняя палітыка Другой імперыі. Удзел у Крымскай вайне і аб'яднанні Італіі. Стварэнне каланіяльнай імперыі (Індакітай, Алжыр, замацаванне ў Егіпце, вайна ў Мексіцы). Франка-пруская вайна і яе вынік для

Францыі. Рэвалюцыя 4 верасня 1870 г. і падзенне Другой імперыі. Крызіс у грамадстве. Паўстанне ў Парыжы 18 сакавіка. Парыжская камуна і яе мерапрыемствы. Паражэнне камуны і яе гістарычнае значэнне.

Устанаўленне Трэцяй рэспублікі. Разнастайнасць партыйнага спектра. Палітычная нестабільнасць. Эканамічнае развіццё і рабочы рух у канцы XIX – пачатку XX ст. Знешняя палітыка Францыі ў пачатку XX ст.

Духоўная культура Францыі. Філасофія і навука. Літаратура (В. Гюго, П. Беранжэ, Стэндаль, Э. Заля, Г. Флабэр, Г. дэ Мопасан, А. Франс, Р. Ралан і інш.). Мастацтва: ад Ж.-Л. Давіда да П. Пікасо. Музыка (Г. Берлэз, Ж. Бізэ, Ш. Гуно, К. Сен-Санс і г. д.). Скульптура (А. Радэн). Тэатр.

Тэма 26. Германія ў XIX – пачатку XX ст.

Дзяржаўная раздробленасць краіны. Афармленне Германскага саюза. Дваістасць рэстаўрацыі ў Германіі. Прамысловы пераварот. Прускі шлях развіцця аграрных адносін. Юнкерства. Буржуазія. Фарміраванне пралетарыяту. Эканамічны крызіс 1847 г. Паўстанне сілезскіх ткачоў.

Рэвалюцыя 1848 г. у Заходняй і Паўднёва-Заходняй Германіі. Сакавіцкая рэвалюцыя ў Прусіі. Бадэнскае рэспубліканскае паўстанне. Дзейнасць К. Маркса і Ф. Энгельса. Франкфурцкі парламент. Дзяржаўны пераварот у Прусіі 9 лістапада 1848 г. Мантэйфельская канстытуцыя і закон аб выкупе сялянскіх павіннасцей. Канстытуцыя 1849 г.

Аўстра-прускі дуалізм і барацьба за гегемонію. Аб'яднанне Германіі пад эгідай Прусіі. Абвяшчэнне Германскай імперыі. О. Бісмарк і яго палітычная праграма. Эканамічны рост, мадэрнізацыя і мілітарызацыя краіны. Улада і царква. «Культуркампф». Буржуазныя партыі. Рабочы рух і стварэнне сацыял-дэмакратычнай партыі. Роля СДПГ у палітычным жыцці.

Знешняя палітыка Германіі. Франка-пруская вайна. Каланіяльныя інтарэсы Германіі. Англа-германскія супярэчнасці. Адносіны Германіі і Расіі. Германія ў сістэме Траістага саюза.

Дасягненні духоўнай і матэрыяльнай культуры Германіі. Класічная філасофія і філасофскія пошукі на мяжы XIX–XX стст. (Г. Гегель, Л. Феербах, А. Шапенгаўэр, О. Шпенглер, Ф. Ніцшэ і г. д.). Германская навука і тэхніка. Літаратура (Ф. Шылер, В. Гётэ, Г. Гейнэ, браты Грым, Т. Шторм, Т. Фан-

танэ і інш.), музыка (Л. ван Бетховен, А. Шуман, К. Вебер, Р. Вагнер і г. д.). Экспрэсіянізм у мастацтве.

Тэма 27. Аўстрыйская імперыя ў XIX – пачатку XX ст.

Этнанацыянальная структура імперыі і сістэма кіравання. Палітычны лад. «Сістэма Метэрніха». Легітымізм і кансерватызм. Асаблівасці эканамічнага развіцця. Наспяванне сацыяльных праблем.

Сакавіцкая рэвалюцыя 1848 г. у Аўстрыі. Рэвалюцыя ў Венгрыі, паўстанні ў Мілане і Венецыі. Нацыянальна-вызваленчы рух у славянскіх абласцях імперыі. Абвешчэнне незалежнасці Венгрыі. Рэвалюцыйныя падзеі ў Вене. Ольмюцкая канстытуцыя. Вынікі рэвалюцый у Аўстрыі і Венгрыі.

Развіццё краіны пасля рэвалюцыі. Неаабсалютызм. Барацьба з Прусіяй за гегемонію. Аўстра-пруская вайна і бітва пры Садовой. Пагадненне 1867 г. і стварэнне дуалістычнай манархіі. Унутрыпалітычнае развіццё Аўстра-Венгрыі. Разгортванне прамысловага перавароту. Рабочы рух.

Знешняя палітыка. Габсбургская Аўстрыя і аб'яднанне Германіі і Італіі. Інтэрэсы Аўстрыі ў Цэнтральнай Еўропе і на Балканах. Аўстра-Венгрыя ў сістэме блокаў напярэдадні Першай сусветнай вайны.

Сацыякультурнае развіццё грамадства. Навука. Тэхнічныя вынаходніцтвы. Тэатр. Музыка. Венская музычная школа.

Тэма 28. Італія і Іспанія ў XIX – пачатку XX ст.

Раздробленасць Італіі і валоданні ў ёй іншых дзяржаў. Асаблівасці эканомікі ў розных італьянскіх рэгіёнах. Палітычнае развіццё. Княскі абсалютызм. Роля папства. Праблемы аб'яднання краіны і нацыянальнае пытанне. Тайныя таварыствы першай чвэрці XIX ст. Карбанарыі. Буржуазная рэвалюцыя 1820 г. Аўстрыйская інтэрвенцыя ў Неапалі. Рэвалюцыя 1821 г. у П'емонце. Плыні ў нацыянальна-вызваленчым руху Італіі (Д. Мадзіні, Дж. Гарыбальдзі, К. Кавур).

Рысарджымента. Рэвалюцыя 1848 г. Рымская і Венецыянская рэспублікі. Праблема аб'яднання краіны і розныя варыянты яе вырашэння. Пазіцыя еўрапейскіх краін па праблеме аб'яднання Італіі. Франка-аўстрыйская вайна 1859 г. і вызваленне Ламбардыі. Паход «тысячы» Гарыбальдзі. Рэвалюцыя на поўдні Італіі. Далучэнне папскай вобласці. Стварэнне адзінай

італьянскай дзяржавы, яе ўнутранае развіццё і знешняя палітыка ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

Асаблівасці эканамічнага і палітычнага развіцця Іспаніі. Іспанія ў перыяд напалеонаўскіх войнаў. Перадумовы рэвалюцый першай паловы XIX ст. Буржуазная рэвалюцыя 1820 г. Інтэрвенцыя Францыі. Аднаўленне абсалютызму і карлісцкая вайна. Рэвалюцыя 1834–1843 гг. Дыктатура Нарваэнса. Рэвалюцыя 1845–1856 гг. Прыход лібералаў да ўлады. Рэвалюцыя 1868–1874 гг. Развіццё Іспаніі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

Культурныя дасягненні Іспаніі і Італіі. Музыка (Дж. Расіні, В. Беліні, Г. Даніцэці, Д. Вердзі, Дж. Пучыні і інш.), мастацтва (Ф. Гойя) і інш.

Тэма 29. ЗША ў XIX – пачатку XX ст.

Тэрытарыяльны рост ЗША і яго шляхі. Палітычны лад і кіраванне. «Джэксанаўская дэмакратыя». Адносіны да карэннага насельніцтва. Каланізацыя Захаду. Англа-амерыканская вайна. Разгортванне прамысловага перавароту. Спецыфіка і праблемы Поўначы і Поўдня. Абаліцыянізм. Стварэнне дэмакратычнай і рэспубліканскай партый. Негрыцянскія паўстанні. Місурыйскі кампраміс. Рост напружанасці ў адносінах паміж паўднёвымі і паўночнымі штатамі.

Прэзідэнцтва А. Лінкальна. Грамадзянская вайна і яе перыяды. Закон аб гамстэдах. Адмена рабства. Перамога Поўначы. Рэканструкцыя. Змяненні на Поўдні. Палітычнае развіццё і расавая праблема.

Асаблівасці эканомікі ЗША. Завяршэнне прамысловага перавароту. Манаполіі і банкі. Вываз капіталу за мяжу. «Амерыканскі шлях» развіцця аграрнага сектара. Фермерскі рух. Рабочы рух і прафсаюзная дзейнасць. Амерыканская федэрацыя працы. «Індустрыяльныя рабочыя свету».

Кірункі знешняй палітыкі ЗША. ЗША і еўрапейскія краіны. Доктрына Манро. Панамерыканізм. «Палітыка вялікай дубінкі». «Дыпламатыя долара». Інтэрэсы ЗША на Далёкім Усходзе.

Амерыканскае грамадства і асаблівасці яго культурнага развіцця. Спецыфіка амерыканскага светапогляду і ладу жыцця. Развіццё навукі і тэхнікі. Тэхнічныя вынаходніцтвы і іх аўтары (Т. Эдысан, В. Паўльсэн, Э. Берлінэр і г. д.). Літаратура (Г. Бічэр-Стоу, Б. Гарт, М. Твэн, Дж. Лондан, Т. Драйзер

і г. д.). Мастацкае калекцыяніраванне. Заснаванне Музея Метраполітэн у Нью-Ёрку, мастацкіх музеяў у Чыкага, Бостане, Філадэльфіі і г. д. Узнікненне Галівуда.

Тэма 30. Расійская імперыя ў першай палове XIX ст.

Тэрыторыя і насельніцтва. Класы, саслоўі, саслоўныя групы. Эканоміка. Асаблівасці палітычнага ладу. Аляксандр I і ліберальныя праекты пачатку стагоддзя. Дзейнасць Сперанскага. Рэформы ў галіне кіравання, адукацыі, закон «аб вольных хлебапашцах» і г. д. Знешняя палітыка Расіі ў пачатку XIX ст. Удзел у антыфранцузскіх кааліцыях. Тыльзіцкі мір і франка-расійскія супярэчнасці. Вайна 1812 г.: асноўныя этапы, вынікі, сацыяльнае значэнне. Роля Расіі на Венскім кангрэсе і ў стварэнні Свяшчэннага саюза.

Кансерватыўны этап у кіраванні Аляксандра I. Аракчэеў і аракчэеўшчына. Расія ў Свяшчэнным саюзе. Рух дзекабрыстаў: сацыяльная аснова, ідэалагічныя крыніцы, праграмныя мэты. Паўстанне дзекабрыстаў і яго вынікі. Развіццё грамадскай думкі ў першай палове XIX ст. Захаднікі і славянафілы. Пачатак дзейнасці рэвалюцыянераў-разначынцаў.

Умацаванне кансерватыўных тэндэнцый падчас кіравання Мікалая I. Крызіс прыгонніцтва. Сялянскае пытанне і рэформы Кісялёва. Ідэалагічнае абгрунтаванне расійскай манархіі. «Тэорыя афіцыйнай народнасці».

Кірункі знешняй палітыкі. Расія і еўрапейскія рэвалюцыі. Вайна на Каўказе. «Усходняе пытанне». Крымская вайна.

Культура і паўсядзённае жыццё расійскага грамадства. Уклад жыцця і маральныя стандарты розных катэгорый насельніцтва. Уплыў асветніцтва, рамантызм і сентыменталізм (М. Карамзін, А. Пушкін, В. Жукоўскі, М. Лермантаў, А. Грыбаедаў і інш.). Крытычны рэалізм (М. Гогаль). Росквіт рускага мастацтва (В. Трапінін, К. Брулоў, А. Іваноў, П. Фядотаў і г. д.). Музыка (М. Глінка). Развіццё друку і публіцыстыкі.

Тэма 31. Расійская імперыя ў другой палове XIX ст.

Аляксандр II. Падрыхтоўка адмены прыгоннага права. Маніфест 19 лютага 1861 г. і палажэнні аб новай арганізацыі сялянскай гаспадаркі. «Эпоха вялікіх рэформ». Лібералы і кансерватары. Рэвалюцыянеры-народнікі і плыні ў народніцтве. Забойства Аляксандра III. Аляксандр III і яго палітычныя

прыярытэты. Контррэформы. Расійская імперыя і нацыянальнае адраджэнне імперскіх ускраін. Народніцкі і сацыял-дэмакратычны рух як альтэрнатывы сацыяльных пераўтварэнняў. Распаўсюджанне марксізму. «Саюз барацьбы за вызваленне рабочага класа». Стварэнне РСДРП.

Эканамічнае развіццё парэформеннай Расіі. З'яўленне новых сацыяльных груп. Міграцыі насельніцтва і ўрбанізацыя. Сельская гаспадарка і спалучэнне розных сістэм гаспадарання. «Прускі шлях» развіцця аграрных адносін і яго праявы. Асаблівасці развіцця прамысловасці. Знешні і ўнутраны гандаль і шляхі зносін. Банкі і крэдыт. Размяшчэнне ў Расіі замежных капіталаў. Фарміраванне пралетарыяту і буржуазіі.

Прыярытэты знешняй палітыкі Расіі. Расія і вялікія еўрапейскія краіны. «Саюз трох імператараў». Франка-рускі саюз. Геапалітычныя інтарэсы Расіі на Балканах і Далёкім Усходзе. Руска-турэцкая вайна і ўплыў Расіі на балканскія дзяржавы, што атрымалі незалежнасць. Далучэнне да Расіі тэрыторый Сярэдняй Азіі. Расія ў Антанце.

Культура і лад жыцця расійскага грамадства. Залаты век расійскай навукі, літаратуры і мастацтва. Трацякоўская галерэя і Рускі музей. Развіццё матэматыкі, фізікі, хіміі, медыцыны і г. д. Тэхнічныя вынаходніцтвы. Росквіт рускай літаратуры (М. Някрасаў, І. Тургенеў, Л. Талстой, А. Чэхаў, Ф. Дастаеўскі і г. д.), мастацтва (І. Айвазоўскі, В. Пяроў, В. Сурыкаў, І. Рэпін і інш.), музыкі (М. Мусаргскі, А. Барадзін, М. Рымскі-Корсакаў, А. Даргамыжскі і г. д.).

Тэма 32. Расійская імперыя ў канцы XIX – пачатку XX ст.

Прыход да ўлады Мікалая II. Праблемы кіравання. Лібералізм і «почвеніцтва». Панславізм. Руска-японская вайна. Імперыя і нацыянальнае пытанне. Дзейнасць РСДРП. Падзел сацыял-дэмакратаў на большавікоў і меншавікоў. Стварэнне і дзейнасць партыі эсэраў. «Паліцэйскі сацыялізм».

Эканамічны ўздым пачатку XX ст. Уступленне расійскага капіталізму ў манапалістычную стадыю. Рэформы С. Ю. Вітэ. Буйнейшыя манаполіі. Стварэнне фінансавай алігархіі. Развіццё і праблемы аграрнага сектара. Асаблівасці расійскага пралетарыяту. Пачатак рабочага заканадаўства.

Перадумовы рэвалюцыі 1905–1907 гг. «Крывавая нядзеля». Пачатак рэвалюцыі. Стварэнне Саветаў. Кастрычніцкая палі-

тычная стачка. Маніфест 17 кастрычніка 1905 г. Кадэты, акцыбрысты, чарнасоценцы. Партыйны склад і дзейнасць I і II Дзяржаўнай думы. Пераварот 3 чэрвеня. Вынікі рэвалюцыі.

Краіна ў 1907–1914 гг. Эканамічны рост. Сталыпінская аграрная рэформа: мэты, задачы, сродкі выканання. Унутрыпалітычнае развіццё. Дзейнасць палітычных партый ва ўмовах рэакцыі.

Знешнепалітычнае становішча Расійскай імперыі. Расія і славянскія народы Балканскага паўвострава. Месца і роля краіны ў Антанце. Палітыка Расійскай імперыі на Далёкім Усходзе.

Духоўная культура і паўсядзённае жыццё. Змены ў сацыяльнай структуры грамадства. З'яўленне кінематографа, аўтамабіля, тэлефона, грамафона. Руская рэлігійная філасофія (М. Бярдзьеў, С. Франк, В. Салаўеў, П. Фларэнскі, Л. Шастоў і г. д.). Эпоха мадэрну. Дэкаданс. Сярэбраны век расійскай літаратуры (А. Блок, Г. Ахматава, М. Цвятаева, В. Брусаў, Саша Чорны, М. Гумілёў, І. Севяранін, К. Бальмонт, У. Маякоўскі і інш.). Мадэрнізм у мастацтве (К. Малевіч, В. Кандзінскі і г. д.). Расійскае музычнае і тэатральнае мастацтва (С. Рахманінаў, І. Стравінскі, рускі балет).

Тэма 33. Расія ў 1914–1918 гг.

Першая сусветная вайна і яе ўплыў на эканамічнае і палітычнае развіццё краіны. Адносіны да вайны розных сацыяльных груп і партый. Перабудова жыцця на ваенны лад. Ваенныя дзеянні расійскай арміі. Падзенне аўтарытэту манархіі і дзеяздольнасці ўрада. Роля бліжэйшага атачэння Мікалая II. Забойства Распуціна.

Перадумовы і пачатак Лютаўскай рэвалюцыі. Стварэнне Петраградскага савета і Часовага камітэта Дзяржаўнай думы. Саветы і Часовы ўрад. Усталяванне двоеўладдзя. Партыйны склад новых органаў кіравання і адносіны паміж імі. Адрачэнне Мікалая II.

Палітычная сітуацыя вясной-восенню 1917 г. Наяўнасць розных альтэрнатываў грамадскага развіцця. Крызісы Часовага ўрада. Нота Мілюкова. Правал наступлення на фронце. Спроба ўсталявання ваеннай дыктатуры Л. Карнілава і яе правал. Пагаршэнне эканамічнай і палітычнай сітуацыі ў Расіі. Абвешчэнне Расіі рэспублікай. Дзейнасць большавікоў і прычыны папулярнасці большавіцкай партыі. Большавізацыя Саветаў.

Падрыхтоўка і правядзенне Кастрычніцкай рэвалюцыі. Першыя мерапрыемствы савецкай улады. Супраціўленне ўладзе бальшавікоў. Бальшавікі і Устаноўчы сход. Праблема выхаду з вайны. Брэсцкі мір. Ацэнкі Кастрычніцкай рэвалюцыі ў гістарыяграфіі.

Тэма 34. Славянскія краіны і народы ў XIX – пачатку XX ст.

Агульныя рысы развіцця славянскіх народаў у XIX ст. Лёс польскіх зямель пасля падзелаў Рэчы Паспалітай. «Польскае пытанне» ў палітычных планах вядучых еўрапейскіх дзяржаў. Стварэнне герцагства Варшаўскага і царства Польскага. Канстытуцыя і палітычнае развіццё царства Польскага. Шляхецкая апазіцыя і паўстанне 1830–1831 гг. Усходнеславянскія землі Рэчы Паспалітай у складзе Расійскай імперыі. Паўстанне 1863–1864 гг. Польскія землі ў складзе Прусіі. Вялікае княства Познанскае. Панаванне Габсбургаў у Галіцыі. Паўднёвыя славяне пад уладай Турцыі. Славянскія народы ў складзе імперыі Габсбургаў. Нацыянальныя праблемы ў імперскіх дзяржавах.

Вызваленчы рух славянскіх народаў. Нацыянальнае адраджэнне і культура на чэшскіх, польскіх, беларускіх, украінскіх землях, Балканскім паўвостраве. Дасягненне аўтаноміі Сербіяй і Румыніяй. Незалежнасць Грэцыі. Руска-турэцкія войны. Атрыманне незалежнасці Румыніяй, Сербіяй, Чарнагорыяй. Аўтаномія Балгарыі і Босніі і Герцагавіны. Дзяржаўны лад новых незалежных краін і іх палітычныя прыярытэты. Складанасці палітычнага развіцця і барацьба за гегемонію. Балканскія войны.

Нераўнамернасць і замаруджанасць эканамічнага развіцця. Паступовае разгортванне прамысловага перавароту. Фарміраванне нацыянальнай буржуазіі і рабочага класа. Стварэнне сацыял-дэмакратычных арганізацый.

Тэма 35. Станаўленне незалежных дзяржаў у Лацінскай Амерыцы і іх развіццё ў XIX – пачатку XX ст.

Агульныя рысы развіцця Лацінскай Амерыкі каланіяльнага перыяду. Асаблівасці эканомікі, нацыянальнай і сацыяльнай структуры грамадства. Фарміраванне крэольскай апазіцыі. Пачатак нацыянальна-вызваленчых войнаў. Дзейнасць Ф. дэ Міранды. Уплыў становішча ў Іспаніі на ўздым пратэсту ў калоніях. Дасягненне незалежнасці Аргенцінай і Чылі. Дзей-

насць Сімона Балівара. Вызваленне Венесуэлы. Незалежнасць Мексікі і абвяшчэнне яе рэспублікай. Мексіканская рэвалюцыя 1845–1860 гг. Атрыманне незалежнасці Бразіліяй і Кубай. Характар, рухаючыя сілы і гістарычнае значэнне нацыянальных рэвалюцый.

Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця лацінаамерыканскіх краін пасля атрымання незалежнасці. Палітычная нестабільнасць. Монакультурны характар эканомікі. Адносіны з еўрапейскімі краінамі і ЗША.

Тэма 36. Першая сусветная вайна. Асноўныя этапы ваенных дзеянняў. Уплыў вайны на развіццё заходняй цывілізацыі

Перадумовы і прычыны вайны. Вялікія дзяржавы і іх геапалітычныя інтарэсы. Складанне Антанты і Траістага саюза. Забойства ў Сараеве. Ліпеньскі крызіс 1914 г. Дыпламатычная барацьба напярэдадні пачатку вайны. Абвяшчэнне вайны. Уварванне германскіх войскаў у Бельгію і Францыю. «План Шліфена». Рускія арміі ва Усходняй Прусіі. Бітва на Марне. Пазіцыйная вайна. Уступленне ў вайну Турцыі. Вердэнская аперацыя. Наступленне на Соме. Брусілаўскі прарыў. Вайна на моры. Уступленне ў вайну Італіі. ЗША ў час Першай сусветнай вайны. Ваенныя дзеянні 1917–1918 гг. Распад Усходняга фронту. Выхад Савецкай Расіі з вайны. Брэсцкі мір і яго ўмовы. Камп’нескае перамір’е.

Вайна і палітычнае развіццё краін-удзельніц. Лютаўская і Кастрычніцкая рэвалюцыі ў Расіі. Рэвалюцыйныя падзеі ў Аўстра-Венгрыі і яе распад. Рэвалюцыя ў Асманскай імперыі. Лістападаўская рэвалюцыя ў Германіі. Вайна і еўрапейская сацыял-дэмакратыя.

Паўсядзённае жыццё і псіхалагічны стан грамадства. Гонка ўзбраенняў і мілітарызм. Новае аблічча вайны. Ваенная тэхніка і атрутныя рэчы. Ваенныя мабілізацыі і бежанства. Дапамога параненым і дзейнасць жанчын–сясцёр міласэрнасці. Дзейнасць таварыстваў Чырвонага Крыжа. Картачная сістэма. Эканамічны заняпад. Развіццё «ваенных» галін прамысловасці. Эканамічны рост манаполій. Псіхалагічны стан грамадства і яго ўплыў на сацыяльна-палітычнае развіццё краін-удзельніц вайны. Сацыяльнае расчараванне і «закат Еўропы».

Раздзел III. Развіццё цывілізацый Усходу ў Новы час

Тэма 37. Асноўныя тэндэнцыі развіцця краін Усходу ў Новы час

Тэрытарыяльнае распаўсюджанне ўсходніх цывілізацый. Асаблівасці традыцыйнага грамадства. Рэлігійны фактар на Усходзе. Спалучэнне рэлігійных і філасофскіх плыняў у Кітаі і Японіі. Спецыфіка землеўладання і землекарыстання. Адносіны азіяцкіх краін з Еўропай. Асманская імперыя і яе сутыкненні з еўрапейскімі краінамі. «Закрыццё» Кітая і Японіі. Заваяванне Індыі Англіяй.

«Адкрыццё» Кітая і Японіі для Еўропы і яго наступствы. Становішча азіяцкіх краін як калоній і паўкалоній еўрапейскіх краін. Іншаземны капітал і монакультурны характар эканомікі. Слабае развіццё нацыянальнай буржуазіі і няспеласць пралетарыяту. Наяўнасць мноства прамежкавых сацыяльных груп. Рэлігійныя, племянныя, кланавыя, этнічныя фактары ва ўсходнім грамадстве. Мадэрнізацыя «зверху» на Усходзе. Паступовае разгортванне мадэрнізацыі ў традыцыйным грамадстве і ўплыў яе на культуру і паўсядзённае жыццё.

Супраціўленне ўсходніх краін і народаў каланіялізму. Паўстанне бабідаў у Іране. Паўстанне тайпінаў у Кітаі. Сіпайскае паўстанне ў Індыі. Няўдалая спроба ператварэння ў калонію Афганістана. «Абуджэнне Азіі» ў пачатку XX ст. Асаблівасці нацыянальна-вызваленчай ідэалогіі і яе кірункі.

Тэма 38. Асманская імперыя ў XVI – пачатку XX ст.

Адміністрацыйная будова імперыі і становішча немусульманскага насельніцтва. Сістэма ўлады. Феадальная іерархія. Дзейнасць Селіма I і Сулеймана Заканадаўцы (Сулеймана Цудоўнага). Ваенна-ленная сістэма, яе ўзнікненне, росквіт і заняпад. Гарады і рамёствы. Крызіс ваенна-леннай сістэмы і спроба рэфармавання краіны. Рэформы Селіма III і Махмуда II. Тэхнічнае пераўзбраенне, стварэнне новай арміі. Крах рэформ і яго прычыны. «Новыя асманы». Канстытуцыйнае пытанне. Абдул-Хамід II і ўвядзенне канстытуцыі. Устанаўленне «эпохі тыраніі». Младатурэцкая рэвалюцыя 1908 г. і яе вынікі.

Міжнароднае становішча Асманскай імперыі. Сутыкненні з еўрапейскімі краінамі. Месца Турцыі ў еўрапейскай дыпламатыі. Аслабленне імперыі. Руска-турэцкія войны.

Знешнепалітычныя паражэнні і з'яўленне нераўнапраўных дагавораў. «Усходняе пытанне». Паступовае разбурэнне імперыі і стварэнне незалежных дзяржаў. Турцыя ў пачатку ХХ ст. і сістэме блокаў перыяду Першай сусветнай вайны.

Культура Асманскай імперыі. Роля ісламу. Гарады і будаўніцтва. Культурная ізаляцыя краіны ў ранні Новы час. Асаблівасці літаратуры і мастацтва. Паступовая мадэрнізацыя ісламскага грамадства. Новыя плыні ў літаратуры і грамадскай думцы ў пачатку ХХ ст.

Тэма 39. Індыя ў XVI – пачатку ХХ ст.

Стварэнне Імперыі Вялікіх Маголаў. Унутраная палітыка першых правіцеляў. Рэформы Акбара і пашырэнне дзяржавы. Гаспадарка, гандаль, гарады. Асаблівасці сацыяльнага складу насельніцтва. Палітычны лад імперыі. Сепаратызм феадалаў і рэлігійныя праблемы краіны. Палітыка Аўрангзеба ў галіне рэлігіі і ўмацавання дзяржавы. Барацьба маратхаў. Антыфеадальныя рухі. Пранікненне партугальцаў у Індыю. Дзейнасць англійскай Ост-Індскай гандлёвай кампаніі. Заваёва Індыі англічанамі.

Сістэма англійскага каланіяльнага кіравання. Наступствы англійскай эканамічнай экспансіі. Фарміраванне нацыянальнай інтэлігенцыі. Антыкаланіяльнае паўстанне сіпаеў у 1857–1859 гг. Абуджэнне Індыі. Эканамічны рост, фарміраванне нацыянальнай буржуазіі і буржуазна-дэмакратычных партый. Стварэнне Індыйскага нацыянальнага кангрэса і плыні ў ім. Дзейнасць Цілака. Нацыянальна-вызваленчы рух 1905–1908 гг. Бамбейская палітычная стачка. Індыя ў час Першай сусветнай вайны.

Рэлігійныя і філасофскія сістэмы краіны. Індуізм, будызм, іслам. Адукацыя і навука. Гістарычныя хронікі. Літаратура (Т. Дас, Б. Рай, Р. Рой, Р. Тагор і інш.). Росквіт архітэктуры. Мастацтва (Шыва Даян Лал). Дэкаратыўна-ўжытковое мастацтва.

Тэма 40. Кітай XVI – пачатку ХХ ст.

Асаблівасці сістэмы кіравання і дзяржаўнай будовы ў Кітаі. Палітычная барацьба і спробы правядзення рэформ. Перыяд імперыі Мін. Экспедыцыя Чжэн Хэ. Гаспадарчае развіццё. Дзяржаўнае і прыватнае землеўладанне. Узнікненне прыватнага прадпрыемства і прадпрыемстваў мануфактурнага тыпу.

Сялянская вайна 1639–1644 гг. Усталяванне маньчжурскай дынастыі Цын. Сістэма ўлады і кіравання. Становішча карэнага насельніцтва.

Пранікненне еўрапейцаў у Кітай. Пачатак кітайска-рускіх адносін. Ізаляцыя краіны. «Адкрыццё» Кітая. Наспяванне крызісных з’яў. Сялянскія паўстанні. I і II опіумныя войны. Дагаворы з Англіяй, Францыяй, ЗША, Расіяй. Наступствы еўрапейскай экспансіі. Замежны капітал у эканоміцы Кітая. Падзел Кітая на сферы ўплыву. Пачатак мадэрнізацыі. «Сто дзён рэформ» і іх няўдача. Імператрыца Цысі. Паўстанне тайпінаў і яго вынікі. Барацьба іхэтуаней. Падаўленне народных паўстанняў. Канчатковае закабаленне Кітая заходнімі дзяржавамі.

Дзейнасць Сунь Ятсэна і яго ідэі. Рэвалюцыя 1911–1912 гг. Абвяшчэнне рэспублікі і палітычная барацьба. Юань Шыкай. Праблемы развіцця Кітая ва ўмовах эканамічнай і палітычнай раздробленасці.

Светаўспрыманне і культура Кітая. Рэлігійныя і філасофскія сістэмы. Палітычная традыцыя і ўяўленні аб імператарскай уладзе. Традыцыйнасць сацыяльных адносін. Кітайская літаратура. Жывапіс і мастацтва каліграфіі. Дэкаратыўна-ўжытковое мастацтва.

Тэма 41. Японія ў перыяд сёгуната і эпохі Мэйдзі

Барацьба за аб’яднанне краіны. Дзейнасць Ода Набунага і Таётомі Хідэёсі. Фарміраванне рэжыму сёгуната. Іеясу Такугава. Асаблівасці арганізацыі ўлады сёгуна. Падпарадкаванне краіны, адміністрацыйныя і сацыяльныя мерапрыемствы. Уніфікацыя сістэмы мер і вагі. Зямельная рэформа. Саслоўныя групы і іх становішча. Суцэльная рэгламентацыя жыцця насельніцтва. Эканамічнае развіццё. Сістэма землеўладання і землекарыстання. Гарады і гандаль. Пачатак прадпрыемальніцтва.

Нарастанне крызісных з’яў у краіне ў канцы XVIII – пачатку XIX ст. Крызіс сістэмы сёгуната. Пагаршэнне ўмоў жыцця насельніцтва. Тармажэнне эканамічнага развіцця. Саслоўныя перагародкі. Самурайства і яго становішча. Буржуазія. З’яўленне апазіцыйнай ідэалогіі. Антыфеадальная барацьба. Гвалтоўнае «адкрыццё» Японіі. Рух за выгнанне іншаземцаў. Інтэрвенцыя 1863–1864 гг.

Рэвалюцыя 1868 г. і звяржэнне ўлады сёгуна. «Рэстаўрацыя Мэйдзі» і мадэрнізацыя краіны. Адміністрацыйная, ваенная, аграрная рэформы. Сацыяльныя і культурныя пераўтварэнні. Дзяржава і эканоміка. Стварэнне буйных прамысловых прадпрыемстваў, мілітарызацыя краіны. Буржуазія і фарміраванне яе палітычнай праграмы. З'яўленне пралетарыяту і яго палітычныя ідэі. Стварэнне КПЯ.

Знешнепалітычныя прыярытэты Японіі. Узрастанне японскага мілітарызму. Самурайскі дух і тэнаізм. Адносіны з Карэяй і Кітаем. Японія і заходнія краіны. Руска-японская вайна і яе вынікі. Фарміраванне асяродка напружанасці на Далёкім Усходзе.

Цывілізацыйныя асновы і культура Японіі. Сінта і будызм. Успрыманне прыроды. Чайная цырымонія. Ікэбана. Арыгамі. Развіццё літаратуры (І. Сайкаку, М. Басэ, Ё. Бусон, К. Іса, Ю. Місіма, Н. Сасэкі, Р. Такутомі і г. д.), жывапіс (укіё-э, К. Хакусай, А. Хірасігэ і інш.). Дэкаратыўна-ўжытковое мастацтва. Кантакты з Еўропай і іх уплыў на культуру і штодзённае жыццё. Япанізм.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінарскія заняткі	колькасць гадзін КСР	
Уводзіны	1			
Раздзел I. Краіны Еўропы і Амерыкі ў XVI–XVIII стст.				
Тэма 1. Эканамічнае, палітычнае і сацыя-культурнае развіццё еўрапейскіх краін у XVI–XVIII стст.	1			
Тэма 2. Вялікія геаграфічныя адкрыцці		2		міні-даклады
Тэма 3. Рэфармацыя і яе распаўсюджванне ў Еўропе. Контррэфармацыя	2	2		рэфераты
Тэма 4. Нідэрландская буржуазная рэвалюцыя і яе значэнне			2	рэфераты
Тэма 5. Міжнародныя адносіны ў XVI–XVIII стст.	2			адказы на пытанні
Тэма 6. Англія ў XVI ст.	1			
Тэма 7. Англія ў XVII–XVIII стст. Англійская буржуазная рэвалюцыя і фарміраванне парламенцкага ладу	2			адказы на пытанні
Тэма 8. Францыя ў XVI–XVIII стст. Росквіт і заняпад французскага абсалютызму	2			
Тэма 9. Дзяржавы аўстрыйскіх і іспанскіх Габсбургаў у ранні Новы час. Узвышэнне Прусіі і Брандэнбурга	1			
Тэма 10. Скандынаўскія краіны ў ранні Новы час. Швецыя ў XVI–XVIII стст.			2	міні-даклады, рэфераты, апытанне
Тэма 11. Еўрапейскае Адраджэнне		2	1	даклады, рэфераты, апытанне
Тэма 12. Расійская дзяржава ў XVI–XVII стст.		2		
Тэма 13. Расійская імперыя ў XVIII ст.		2		
Тэма 14. Славянскія народы ў ранні Новы час			2	даклады, рэфераты

Тэма 15. Барацьба паўночнаамерыканскіх калоній Англіі за незалежнасць. Утварэнне ЗША	2			
Тэма 16. Вялікая французская буржуазная рэвалюцыя	2			
Тэма 17. Культура і паўсядзённае жыццё Францыі перыяду Французскай рэвалюцыі		2		
Тэма 18. Тэрмідарыянскі пераварот. Дырэкторыя і Консульства	1			
Тэма 19. Гістарычны феномен Асветніцтва. Сацыякультурнае развіццё Еўропы і Расіі ў XVIII ст.			2	даклады, рэфераты, апытанне
Раздзел II. Краіны Еўропы і Амерыкі ў XIX – пачатку XX ст.				
Тэма 20. Напалеонаўская Францыя і Еўропа	2			
Тэма 21. «Венская сістэма». Развіццё міжнародных адносін у Еўропе ў XIX – пачатку XX ст.	1			даклады, рэфераты, апытанне
Тэма 22. Сацыяльна-эканамічнае і грамадска-палітычнае развіццё Еўропы ў XIX – пачатку XX ст.	1			
Тэма 23. Рабочы рух і стварэнне I і II Інтэрнацыяналаў. Марксізм. Сацыялістычныя дактрыны другой паловы XIX – пачатку XX ст.		2		даклады, рэфераты, апытанне
Тэма 24. Англія ў XIX – пачатку XX ст.	2			
Тэма 25. Францыя ў XIX – пачатку XX ст.	2			
Тэма 26. Германія ў XIX – пачатку XX ст.	2			
Тэма 27. Аўстрыйская імперыя ў XIX – пачатку XX ст.	2			
Тэма 28. Італія і Іспанія ў XIX – пачатку XX ст.			2	даклады, рэфераты, апытанне
Тэма 29. ЗША ў XIX – пачатку XX ст.			2	даклады, рэфераты, апытанне
Тэма 30. Расійская імперыя ў першай палове XIX ст.		1		
Тэма 31. Расійская імперыя ў другой палове XIX ст.		1		
Тэма 32. Расійская імперыя ў канцы XIX – пачатку XX ст.		1		
Тэма 33. Расія ў 1914–1917 гг.		1		

Тэма 34. Славянскія краіны і народы ў XIX – пачатку XX ст.		2	1	даклады, рэфераты, апытанне
Тэма 35. Станаўленне незалежных дзяржаў у Лацінскай Амерыцы і іх развіццё ў XIX – пачатку XX ст.		2	1	даклады, рэфераты, апытанне
Тэма 36. Першая сусветная вайна. Асноўныя этапы ваенных дзеянняў. Уплыў вайны на развіццё заходняй цывілізацыі		2	1	даклады, рэфераты, апытанне
Раздзел III. Развіццё цывілізацый Усходу ў Новы час				
Тэма 37. Асноўныя тэндэнцыі развіцця краін Усходу ў Новы час	1			
Тэма 38. Асманская імперыя ў XVI – пачатку XX ст.	1			
Тэма 39. Індыя ў XVI – пачатку XX ст.	1			
Тэма 40. Кітай XVI– пачатку XX ст.	1			
Тэма 41. Японія ў перыяд сёгуната і эпохі Мэйдзі	1			
Усяго...	34	24	16	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Васильев, Л. С.* История Востока: в 2 ч. / Л. С. Васильев. – М. : Высш. шк., 2001. – Ч. 1–2.
2. *Виппер, Р. Ю.* История Нового времени / Р. Ю. Виппер. – М. : ЧеРо, 1999. – 624 с.
3. Всемирная история: в 3 ч. / О. А. Яновский, О. В. Бригадина, П. А. Шупляк. – Минск : Юнипресс, 2002. – Ч. 1–2.
4. История Нового времени: 1600–1799 годы : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / под ред. А. В. Чудинова, П. Ю. Уварова, Д. Ю. Бовыкина. – М. : Академия, 2007. – 384 с.
5. История стран Азии и Африки в Новое время : учеб. пособие для вузов : в 2 ч. / В. И. Павлов [и др.]. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – Ч. 1–2.
6. История России: с древнейших времен до конца XVII века / отв. ред. А. Н. Сахаров, А. П. Новосельцев. – М. : АСТ, 2001. – 574 с.
7. История России (с начала XVIII до конца XIX в.) / отв. ред. А. Н. Сахаров. – М. : АСТ, 2001. – 542 с.
8. История России (с древнейших времен до 1861 г.) / под ред. Н. И. Павленко. – М. : Высш. шк., 2003. – 659 с.
9. История России: XIX век : в 2 ч. / под ред. проф. В. Г. Тюкавкина. – М. : Владос, 2001. – Ч. 1: Первая половина XIX века. – 253 с.
10. История России: XIX век : в 2 ч. / под ред. проф. В. Г. Тюкавкина. – М. : Владос, 2001. – Ч. 2: Вторая половина XIX века. – 350 с.
11. *Кондратьев, С. В.* Английская революция XVII века : учебник для студ. высш. учеб. заведений / С. В. Кондратьев. – М. : Академия, 2010. – 192 с.
12. *Моисеев, В. В.* История России. С древнейших времен до наших дней : учебник для вузов / В. В. Моисеев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. ; Берлин : Директ-Медиа, 2019. – 732 с.
13. Новая история стран Азии и Африки, XVI–XIX века : в 3 ч. / под ред. А. М. Родригеса. – М. : Владос, 2004. – Ч. 1–3.
14. Новая история стран Европы и Америки: первый период / под ред. А. В. Адо. – М. : Высш. шк., 1986. – 622 с.
15. Новая история стран Европы и Америки: второй период / В. Н. Виноградов, Р. Р. Вяткина, Н. М. Гусева. – М. : Высш. шк., 1998. – 315 с.

16. Новая история стран Европы и Америки / под ред. И. М. Кривогуза. – М. : Наука, 2002. – 810 с.

17. Новая история стран Европы и Америки, XVI–XIX века : в 3 ч. / под ред. А. М. Родригеса, М. В. Пономарева. – М. : Владос, 2008. – Ч. 1–3.

18. Порьяз, А. В. Мировая культура: Возрождение. Эпоха Великих географических открытий / А. В. Порьяз. – М. : Олма-Пресс, 2001. – 559 с.

19. Ревякин, А. В. Новая история стран Европы и Америки: конец XV – XIX века : учеб. пособие для студ. вузов / А. В. Ревякин. – М. : АСТ : Астрель, 2007. – 508 с.

20. Чикалов, Р. А. Западная Европа и Соединенные Штаты Америки (1815–1918 годы) / Р. А. Чикалов, И. Р. Чикалова. – Минск : Выш. шк., 2009. – 685 с.

Дадатковая

1. Американские президенты: 41 исторический портрет: от Дж. Вашингтона до Б. Клинтона / под ред. Ю. Хайдекинга. – Ростов н/Д : Феникс ; М. : Зевс, 1997. – 636 с.

2. Анисимов, Е. В. Елизавета Петровна / Е. В. Анисимов. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 426 с.

3. Архангельский, А. Н. Александр I / А. Н. Архангельский. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 444 с.

4. Барг, М. А. Великая английская революция в портретах ее деятелей / М. А. Барг. – М. : Мысль, 1991. – 397 с.

5. Бартон, Э. Повседневная жизнь англичан в эпоху Шекспира / Э. Бартон ; пер. с англ. С. С. Смольняковой. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 243 с.

6. Бемер, Г. История ордена иезуитов / Г. Бемер. – Смоленск : Русич, 2002. – 455 с.

7. Блюш, Ф. Ришелье / Ф. Блюш ; пер. с фр. Т. А. Левиной ; вступ. ст. А. П. Левандовского. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 323 с.

8. Боханов, А. Н. Император Александр III / А. Н. Боханов. – М. : Русское слово – РС, 2009. – 512 с.

9. Боханов, А. Н. Император Николай II / А. Н. Боханов. – М. : Русское слово, 2004. – 568 с.

10. Всемирная история : в 6 т. / гл. ред. А. О. Чубарьян ; Ин-т всеобщей истории РАН. – Т. 3. Мир в раннее Новое время / отв. ред. В. А. Ведюшкин. – М. : Наука, 2013. – 854 с.

11. Всемирная история : в 6 т. / гл. ред. А. О. Чубарьян ; Ин-т всеобщей истории РАН. – Т. 4. Мир в XVIII веке / отв. ред. С. Я. Карп. – М. : Наука, 2013. – 787 с.

12. Всемирная история : в 6 т. / гл. ред. А. О. Чубарьян ; Ин-т всеобщей истории РАН. – Т. 5. Мир в XIX веке: на пути к индустриальной цивилизации / отв. ред. В. С. Мирзеханов. – М. : Наука, 2014. – 940 с.

13. *Высочков, Л. В.* Николай I / Л. В. Высочков. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 694 с.

14. *Глаголева, Е. В.* Повседневная жизнь Франции в эпоху Ришелье и Людовика XIII / Е. В. Глаголева. – М. : Мол. гвардия, 2007. – 333 с.

15. *Дефурно, М.* Повседневная жизнь Испании «золотого века» / М. Дефурно. – М. : Мол. гвардия : Палимпсест, 2004. – 313 с.

16. *Делюмо, Ж.* Цивилизация Возрождения / Ж. Делюмо ; пер. с фр. И. Эльфонд. – Екатеринбург : У-Фактория ; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 720 с.

17. *Диттрич, Т.* Повседневная жизнь викторианской Англии / Т. Диттрич. – М. : Мол. гвардия, 2007. – 382 с.

18. *Дмитриева, О. В.* Елизавета Тюдор / О. В. Дмитриева. – М. : Мол. гвардия, 2004. – 308 с.

19. *Дэвис, Н.* История Европы / Н. Дэвис ; пер. с англ. Т. Б. Менской. – М. : АСТ : Транзиткнига, 2004. – 943 с.

20. *Елисеева, О. И.* Екатерина Великая / О. И. Елисеева. – М. : Мол. гвардия, 2010. – 635 с.

21. *Елисеева, О. И.* Повседневная жизнь благородного сословия в золотой век Екатерины / О. И. Елисеева. – М. : Мол. гвардия, 2008. – 597 с.

22. *Елисеефф, В.* Японская цивилизация / В. Елисеефф, Д. Елисеефф ; пер. с фр. И. Эльфонд. – Екатеринбург : У-Фактория, 2005. – 526 с.

23. *Захарова, Л. Г.* Александр II / Л. Г. Захарова // Вопросы истории. – 1992. – № 6/7. – С. 58–79.

24. *Зюмтор, П.* Повседневная жизнь Голландии во времена Рембрандта / П. Зюмтор. – М. : Мол. гвардия : Палимпсест, 2001. – 389 с.

25. *Иванов, А. Ю.* Повседневная жизнь французов при Наполеоне / А. Ю. Иванов. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 351 с.

26. *Ивонина, Л. И.* Мазарини / Л. И. Ивонина ; науч. ред., вступ. слово А. П. Левандовского. – М. : Мол. гвардия, 2007. – 303 с.

27. История Европы с древнейших времен до наших дней : в 8 т. Т. 3 : От Средневековья к Новому времени (конец XV – первая половина XVII в.) / отв. ред. В. И. Рутенбург. – М. : Наука, 1993. – 653 с.

28. История Европы с древнейших времен до наших дней : в 8 т. Т. 4 : Европа Нового времени (XVII–XVIII вв.) / отв. ред. М. А. Барг. – М. : Наука, 1994. – 508 с.

29. История Европы с древнейших времен до наших дней : в 8 т. Т. 5 : От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны / отв. ред. С. Д. Пожарская. – М. : Наука, 2000. – 667 с.

30. *Клулас, И.* Повседневная жизнь в замках Луары в эпоху Возрождения / И. Клулас ; пер. с фр. О. Жуковой, Л. Кайсаровой ; науч. ред. и вступ. ст. А. П. Левандовского. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 358 с.

31. *Констан, Ж.-М.* Повседневная жизнь французов во времена религиозных войн / Ж.-М. Констан. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 341 с.

32. *Курукин, И. В.* Повседневная жизнь опричников Ивана Грозного / И. В. Курукин, А. А. Булычев. – М. : Мол. гвардия, 2010. – 374 с.

33. *Лаврентьева, Е. В.* Повседневная жизнь дворянства пушкинской поры: этикет / Е. В. Лаврентьева. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 663 с.

34. *Лозинский, С. Г.* История папства / С. Г. Лозинский. – М. : Политиздат, 1986. – 382 с.

35. *Мак-Клейн, Джеймс Л.* Япония. От сёгуната Токугавы – в XXI век / Джеймс Л. Мак-Клейн ; пер. с англ. Е. А. Красулина. – М. : АСТ : Астрель, 2006. – 895 с.

36. *Манфред, А. З.* Великая французская революция / А. З. Манфред. – М. : Мысль, 1989. – 430 с.

37. *Манфред, А. З.* Три портрета эпохи Великой французской революции / А. З. Манфред. – М. : Мысль, 1989. – 430 с.

38. *Манфред, А. З.* Наполеон Бонапарт / А. З. Манфред. – М. : Мысль, 1999. – 619 с.

39. *Павленко, Н. И.* Екатерина Великая / Н. И. Павленко. – М. : Мол. гвардия, 2006. – 495 с.

40. *Павленко, Н. И.* Петр I / Н. И. Павленко. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 428 с.
41. Первая мировая война: пролог XX века : сб. ст. / отв. ред. В. Л. Мальков. – М. : Наука, 1999. – 696 с.
42. *Песков, А. М.* Павел I / А. М. Песков. – М. : Мол. гвардия, 2005. – 422 с.
43. *Пронников, В. А.* Японцы (этнопсихологический очерк) / В. А. Пронников, И. Д. Ладанов. – М. : ВиМ, 1996. – 400 с.
44. *Сидихменов, В. Я.* Маньчжурские правители Китая / В. Я. Сидихменов. – Минск : Миринда, 2004. – 448 с.
45. *Скрынников, Р. Г.* Великий государь Иоанн Васильевич Грозный / Р. Г. Скрынников. – Смоленск : Русич, 1998. – 647 с.
46. *Скрынников, Р. Г.* Россия в начале XVII в. Смута / Р. Г. Скрынников. – М. : Мысль, 1988. – 283 с.
47. *Тарле, Е. В.* Наполеон / Е. В. Тарле. – Минск : Тривиум, 1993. – 439 с.
48. *Тарле, Е. В.* Талейран / Е. В. Тарле. – М. : Высш. шк., 1992. – 285 с.
49. *Тюлар, Ж.* Наполеон, или Миф о спасителе / Ж. Тюлар. – М. : Мол. гвардия, 1997. – 382 с.
50. Французские короли и императоры / под ред. Петера К. Хартманна. – Ростов н/Д : Феникс, 1997. – 576 с.
51. *Фредерик, Л.* Повседневная жизнь Японии в эпоху Мэйдзи / Л. Фредерик. – М. : Мол. гвардия : Палимпсест, 2007. – 310 с.
52. *Хильгруббер, А.* Выдающиеся политики: Отто фон Бисмарк. Меттерних / А. Хильгруббер, П. Берглар. – Ростов н/Д : Феникс, 1998. – 314 с.
53. *Черкасов, П. П.* Кардинал Ришелье / П. П. Черкасов. – М. : Междунар. отношения, 1990. – 379 с.
54. *Чудинов, А. В.* Французская революция: история и мифы / А. В. Чудинов. – М. : Наука, 2007. – 310 с.
55. *Шиндлинг, А.* Кайзеры / А. Шиндлинг, В. Циглер. – Ростов н/Д : Феникс, 1997. – 640 с.
56. *Шоню, П.* Цивилизация классической Европы / П. Шоню ; пер. с фр. В. Бабинцева. – Екатеринбург : У-Фактория, 2005. – 608 с.
57. *Шоню, П.* Цивилизация Просвещения / П. Шоню ; пер. с фр. И. Иткина, М. Гистер. – Екатеринбург : У-Фактория ; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 688 с.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і кантролі самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў накіравана на:

- якаснае засваенне і сістэматызацыю атрыманых тэарэтычных ведаў;
- фарміраванне ўменняў па складанні і апрацоўцы розных відаў дакументацыі;
- фарміраванне навыку эфектыўнага пошуку інфармацыі ў фондах архіўных устаноў;
- фарміраванне ўмення выкарыстоўваць атрыманыя веды ў навукова-фондавай дзейнасці музейных устаноў і ў рабоце ўстаноў краянаўча-турыстычнай сферы;
- замацаванне практычных уменняў студэнтаў;
- фарміраванне самастойнай думкі;
- развіццё навукова-даследчых навыкаў і ўменняў.

Кантроль самастойнай работы студэнтаў можа ажыццяўляцца на лекцыях, семінарах, спецыяльна арганізаваных калёквіумах, а таксама падчас залікова-экзаменацыйнай сесіі. Формамі кантролю з'яўляюцца індывідуальнае і фронтальнае апытанне, стварэнне праблемных сітуацый і пастаноўка перад аўдыторыяй задач мазгавога штурму, фармуляванне аўдыторыяй пытанняў у рэчышчы вывучаемай тэмы, стварэнне, прадстаўленне міні-дакладаў і рэфератаў, выкананне тэстаў і г. д.

Рэкамендаваныя метады (тэхналогіі) навучання

Асноўнымі метадамі і тэхналогіямі навучання, якія адпавядаюць задачам вывучэння дадзенага абавязковага модуля, з'яўляюцца:

- 1) метады праблемнага навучання (праблемнае выкладанне, часткова пошукавы і даследчыцкі метады);
- 2) асобна арыентаваныя (развіваючыя) тэхналогіі, заснаваныя на актыўных (рэфлексійна-дзейнасных) формах і метадах навучання (мазгавы штурм, дзелавая, ролевая і імітацыйная гульня, дыскусія, прэс-канферэнцыя, навучальныя дэбаты, круглы стол, кейс-тэхналогія, праект і інш.);
- 3) інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі, якія забяспечваюць праблемна-даследчы характар працэсу навучання і актывізацыю самастойнай працы студэнтаў (структураваныя

электронныя прэзентацыі для лекцыйных заняткаў, выкарыстанне аўдыя-, відэападытрымкі вучэбных заняткаў (аналіз аўдыя-, відэасітуацый і інш.), распрацоўка і прымяненне на аснове камп'ютарных і мультымедычных сродкаў гістарычных творчых заданняў, дапаўненне традыцыйных навучальных заняткаў сродкамі ўзаемадзеяння на аснове сеткавых камунікацыйных магчымасцей (інтэрнэт-форум, інтэрнэт-семінары і г. д.).

Па кожным раздзеле і тэме дадзенай вучэбнай праграмы ў адпаведнасці з іх мэтамі і задачамі выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца пэўныя педагагічныя тэхналогіі. У ліку найбольш перспектывіўных і эфектывіўных сучасных інавацыйных адукацыйных сродкаў і тэхналогій, якія дазваляюць рэалізаваць сістэмна-дзеясны кампетэнтны падыход у вучэбна-выхаваўчым працэсе, варта вылучыць: вучэбна-метадычныя комплексы (у тым ліку электронныя), варыятыўныя мадэлі самастойнай працы студэнтаў, блочна-модульныя, модульна-рэйтывыя і крэдытныя сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метады кейсаў, метадыкі актыўнага навучання.

Дыягностыка сфарміраванасці кампетэнцый студэнта

1. Патрабаванні да ажыццяўлення дыягностыкі

Працэдура дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнтаў уключае наступныя этапы:

- вызначэнне аб'екта дыягностыкі;
- выяўленне факта вучэбных дасягненняў студэнта з дапамогай крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- вымярэнне ступені адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнтаў патрабаванням адукацыйнага стандарту;
- ацэньванне вынікаў выяўлення і вымярэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарту (з дапамогай шкалы ацэнак).

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае падрыхтоўку студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў па ўсеагульнай гісторыі. Для дыягностыкі кампетэнцый студэнтаў

прадугледжваецца выкарыстанне наступных сродкаў дыягностыкі:

- тэсты з выкарыстаннем заданняў адкрытай і закрытай формы па асобных раздзелах і тэмах, а таксама па дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя заданні па асобных раздзелах дысцыпліны;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- выступленні студэнтаў на семінарскіх занятках па распрацоўваемых імі тэмах;
- падрыхтоўка і абарона рэфератаў.

2. Шкала ацэнак

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў на экзаменах па дысцыплінах сацыяльна-гуманітарнага цыкла праводзіцца па дзесяцібальнай шкале. Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў ажыццяўляецца паэтапна па канкрэтных раздзелах (тэмах) вучэбнай дысцыпліны, здзяйсняецца кафедрай у адпаведнасці з абранай установай вышэйшай адукацыі шкалай ацэнак.

3. Крытэрыі ацэнак

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Пытанні для самастойнай работы

1. Якія навуковыя і тэхнічныя дасягненні Еўропы звязаныя з Вялікімі геаграфічнымі адкрыццямі?
2. Чаму ўзнікла патрэба ў пошуку марскога шляху ў Індыю?
3. Якімі грамадствамі былі дакалумбавыя цывілізацыі Амерыкі?
4. Якім чынам была арганізавана каланіяльная ўлада Іспаніі на новых тэрыторыях?
5. Якім чынам адбывалася заваяванне Мексікі і Перу?
6. У чым заключалася дзейнасць каталіцкай царквы на новых тэрыторыях?
7. Як змяніліся гандлёвыя шляхі?
8. Што такое «рэвалюцыя цэн»?
9. Якое месца займалі Нідэрланды ў сістэме Свяшчэннай Рымскай імперыі?
10. У чым заключаўся эканамічны, палітычны, рэлігійны прыгнёт Іспаніі?
11. На якія плыні падзяляліся паўстаўшыя?
12. У чым сутнасць «Генцкага суцішэння»?
13. Якія мэты ставіў перад сабой Вільгельм Аранскі?
14. Калі была абвешчана і якой была па характары Рэспубліка Аб'яднаных правінцый?
15. Якія фактары эканамічнага і палітычнага развіцця Нідэрландаў абумовілі лідарства гэтай краіны на працягу XVII ст.?
16. На якія перыяды падзяляецца эпоха Адраджэння?
17. Чым быў выкліканы культурны ўздым у краінах Еўропы?
18. Чаму менавіта ў Італіі пачаўся культурны ўздым?
19. У чым заключалася пераемнасць культуры Адраджэння і антычнасці?
20. Якія навукова-тэхнічныя дасягненні перыяду вы ведаеце?
21. Што новага з'явілася ў гістарычных і палітычных канцэпцыях перыяду Адраджэння?
22. У чым заключаліся асаблівасці італьянскага Адраджэння?
23. У чым была спецыфіка англійскага Адраджэння?
24. Якія спецыфічныя рысы мела французскае Адраджэнне?
25. Што такое Паўночны Рэнесанс?
26. Што такое рацыяналізм?
27. Якія рысы набыла культура XVII ст.?

28. Якімі рысамі вызначалася класічная навука?
29. Што такое барока і якім чынам яго прынцыпы рэалізаваліся ў розных відах мастацтва?
30. Якія былі ўласцівасці класіцызму?
31. Якія адметныя рысы іспанскага мастацтва дадзенага перыяду вы ведаеце?
32. Якія дасягненні культуры Францыі дадзенага перыяду вы ведаеце?
33. Што такое маньерызм?
34. У чым заключаліся спецыфічныя рысы галандскага і фламандскага мастацтва?
35. Якія стылістычныя асаблівасці вылучалі заходнееўрапейскую літаратуру дадзенага перыяду?
36. У чым сутнасць эпохі Асветы як філасофскай (сацыяльнай, культурнай, палітычнай) з'явы?
37. Чым адрознівалася англійскае Асветніцтва?
38. У чым была спецыфіка французскага Асветніцтва?
39. Якія рысы былі ўласцівыя для асветніцкай думкі германскіх зямель? У чым спецыфічнасць Асветніцтва ў Расіі?
40. Што такое асвечаны абсалютызм?
41. У чым заключалася разнастайнасць стылявых кірункаў у культуры XIX ст.?
42. Якія спецыфічныя рысы ўласцівыя для рамантызму? Каго з найбольш вядомых яго прадстаўнікоў у Еўропе і Расіі вы ведаеце?
43. Што такое сентыменталізм?
44. У чым асаблівасці рэалізму ў літаратуры? Каго на працягу XIX ст. з найбольш вядомых яго прадстаўнікоў вы ведаеце?
45. У чым прыныповае адрозненне літаратуры і мастацтва мадэрнізму ад рэалізму? Якія мадэрнісцкія плыні вы ведаеце?
46. Якія найбольш вядомыя тэхнічныя дасягненні XIX ст. вы ведаеце?
47. Як і дзякуючы чаму на працягу XIX ст. змяніліся ўмовы жыцця еўрапейцаў?

Вучэбнае выданне

УСЕАГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ
Раздзел 3. НОВЫ ЧАС

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках)

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2021. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 2,85. Ул.-выд. арк. 2,18. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.